

Vad vet du om alkohol?

- en kvantitativ studie om ungdomars kunskap om och attityder till alkohol

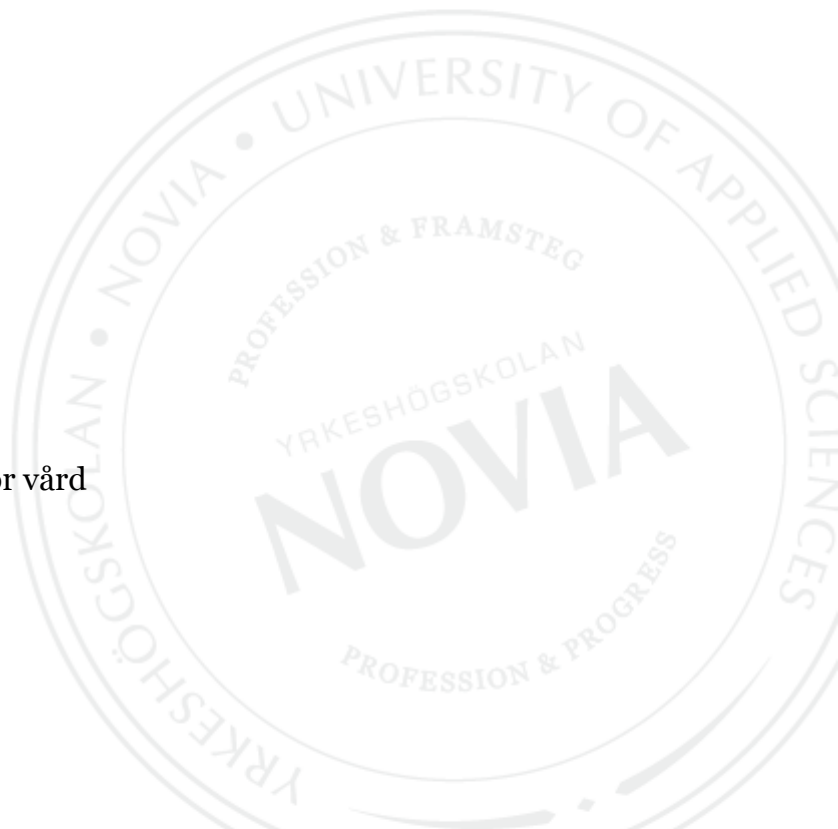
Melinda Hagman

Kira Lillskrubb

Sjukskötare (YH)- examen

Utbildningsprogrammet för vård

Vasa 2015

EXAMENSARBETE

Författare: Melinda Hagman & Kira Lillskrubb

Utbildning och ort: Sjukskötare, Vasa

Handledare: Marlene Gädda

Titel: Vad vet du om alkohol? - en kvantitativ studie om ungdomars kunskap om och attityder till alkohol

---

Datum Oktober 2015

Sidantal 39

Bilagor 7

Abstrakt

Det här examensarbetet behandlar ämnet ungdomar och alkohol. Syftet med arbetet var att klargöra och se om det fanns skillnader mellan svensk- och finskspråkiga ungdomars kunskaper om och attityder till alkohol. Kunskap om ungdomars attityder till alkohol behövs för att kunna förebygga eventuella alkoholproblem.

Studien var en enkätstudie med slutna frågor som utfördes bland första årets gymnasieelever i två skolor i Österbotten. I enkätundersökningen deltog sammanlagt 103 elever, av dessa var 65 elever svenskspråkiga och 38 finskspråkiga. Statistisk analys användes som analysmetod och som teoretisk utgångspunkt användes Antonovskys (1991) syn på KASAM och Penders (2011) Health promotion model.

I resultatet framkom att sammanlagt 73 elever någon gång druckit alkohol, 19 elever hade påverkats av sina vänner till att dricka mera. I resultatet hittades även samband mellan att eleverna någon gång druckit alkohol och att föräldrarna och vännerna dricker alkohol. Eftersom majoriteten av ungdomarna i undersökningen någon gång druckit alkohol så kan man konstatera att förebyggande åtgärder behövs.

Språk: Svenska   Nyckelord: Alkohol, Alkohol användning, attityder, föräldrars påverkan, kunskap, ungdomar, vänners påverkan

---

Author: Melinda Hagman & Kira Lillskrubb

Education and place: Nurse, Vaasa

Supervisor: Marlene Gädda

Title: What do you know about alcohol? -a quantitative study on adolescents' knowledge about and attitudes towards alcohol

---

Date October 2015   Number of pages 39   Appendices 7

Summary

This thesis is about the subject adolescents and alcohol. The purpose with this study was to clarify and see if there are differences between Swedish and Finnish-speaking adolescents' knowledge about and attitudes towards alcohol. Knowledge about adolescents' attitudes towards alcohol is needed to be able to prevent possible alcohol problems.

The study was a survey with closed questions that was conducted among first-year high school students in two schools in Ostrobothnia. In the survey attended totally 103 students, of those were 65 students Swedish speaking and 38 Finnish speaking. Statistical analysis was used as analytical method and as theoretical basis were used Antonovsky's (1991) view of KASAM and Penders (2011) Health Promotion Model.

The results showed that totally 73 students sometimes have used alcohol. 19 students had been influenced by their friends to drink more. The results also showed a connection between parents' and friends' use of alcohol drinks and that the informants sometimes have tasted alcohol. Since the majority of the adolescents in the survey sometimes use alcohol the conclusion would be that preventive actions are needed.

Language: Swedish   Key words: alcohol, alcohol use, adolescents, attitude, knowledge, parental influence, friends influence

---

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	1
2	Syfte och frågeställning.....	2
3	Teoretisk utgångspunkt.....	2
3.1	Antonovskys (1991) syn på KASAM	2
3.2	Pender (2011) - The Health Promotion Model.....	4
4	Teoretisk bakgrund	5
4.1	Ungdomstiden	5
4.2	Finlands alkohollag.....	6
4.3	Alkoholberoende och alkoholmissbruk.....	6
4.4	Beroende och missbruk bland ungdomar.....	6
4.5	Gränser för ett riskbruk.....	8
4.6	Alkoholens skador på kroppen	8
4.6.1	Hjärnan	9
4.6.2	Levern	10
4.6.3	Sömn	11
5	Tidigare forskning.....	11
6	Undersökningens genomförande.....	16
6.1	Val av informanter	16
6.2	Enkät	16
6.3	Statistisk analys	17
6.4	Etiska överväganden.....	18
7	Resultat	18
8	Tolkning.....	29
8.1	Tolkning mot de teoretiska utgångspunkterna	29
8.2	Tolkning mot tidigare forskning och teoretisk bakgrund	30
9	Kritisk granskning.....	33
9.1	Validitet.....	33
9.2	Reliabilitet.....	33
9.3	Resultat	34

10	Diskussion	35
----	------------------	----

Källförteckning

Bilagor

1 Inledning

”Det är viktigt att inse att missbruk kan drabba vilken familj som helst. Blundar man så kan man inte ingripa i ett tidigt skede. En oroande utveckling är att allt fler unga, men även en del föräldrar, tycker att cannabis är ett bättre alternativ än alkohol” såhär skrevs det i Österbottens tidning 30.8.2015. Den senaste tiden har det ofta skrivits i dagstidningar om att droganvändningen bland unga i Finland har ökat och kommer att öka, detta kan betyda att ungdomarna väljer bort alkoholen och väljer droger istället.

Det sker många förändringar i ungdomarnas liv både fysiskt, psykiskt och socialt. Det är under ungdomstiden som man söker sin identitet och lär känna sig själv, under identitets sökandet kan ungdomarna börja experimentera med alkohol eller andra droger. Orsaken till att ungdomarna testar eller börjar använda alkohol och droger är bland annat gruppträck, nyfikenhet och för att testa gränser. (Bergström, 2014, s. 119)

Syftet med detta arbete är att klargöra och se om det finns skillnader i ungdomars kunskap om och attityder till alkohol. Vi har valt att göra en enkätundersökning bland eleverna som går på årskurs 1 i ett svenskspråkigt gymnasium och ett finskspråkigt gymnasium i Österbotten för att se om det finns skillnader mellan finsk- och svenskspråkiga ungdomars kunskap om och attityder till alkohol.

Varför vi har valt att skriva om ungdomars kunskap om och attityder till alkohol är för att vi i vårt arbete inom vården kommit i kontakt med personer som haft alkohol- och drogproblem, under de senaste åren har vi märkt att det är allt yngre personer som söker vård för sina alkohol- eller drogproblem. Eftersom allt yngre personer har alkohol och drogproblem så blev vi intresserade av att undersöka alkoholanvändningen bland ungdomar lite närmare för att se ifall det finns alkoholproblem redan bland underåriga. Vi tycker att det är viktigt att sjukskötare har kunskap om de problem och sjukdomar som alkohol kan leda till eftersom sjukskötare som arbetar på sjukhus med stor sannolikhet någongång kommer att komma i kontakt med patienter som har alkoholproblem eller alkoholrelaterade sjukdomar.

2 Syfte och frågeställning

Syftet med arbetet var att klargöra och se om det fanns skillnader i svensk- och finskspråkiga ungdomars kunskap om och attityder till alkohol. För att kunna förebygga eventuella alkoholproblem bland ungdomar behöver sjukskötare, hälsovårdare och lärare ha vetskap om hurudan kunskap ungdomar har om alkohol.

Våra frågeställningar:

1. Vilka kunskaper och attityder har förstaårets gymnasieelever om alkohol?
2. Finns det skillnader i dryckesvanorna bland svenskspråkiga och finskspråkiga 1 årets gymnasieelever?

3 Teoretisk utgångspunkt

Som teoretisk utgångspunkt har vi valt att använda oss av Antonovskys (1991) syn på KASAM och hälsa samt Penders (2011) The Health Promotion Model.

3.1 Antonovskys (1991) syn på KASAM

Begreppet KASAM är återkommande i Antonovskys (1991) bok Hälsans mysterium, Antonovsky (1991) beskriver KASAM som ”känsla av sammanhang”. KASAM delas upp i tre komponenter som alla har ett direkt samband med människans hälsa, upplevelse av kontroll och mening med livet. Begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet är de tre komponenter som ingår i KASAM. Meningsfullhet är den viktigaste komponenten, utan den blir en hög begriplighet och en hög hanterbarhet kortvarig. Begriplighet är den näst viktigaste eftersom en hög hanterbarhet kräver förståelse. Om människan anser att det inte finns resurser så avtar meningsfullheten och hanterbarheten försvagas. För att problemhanteringen ska vara framgångsrik behövs KASAM som sin helhet. Även om någon av komponenterna är låga betyder det inte att personen saknar känsla av sammanhang. En människa påverkas under hela sitt liv av både yttre och inre stimuli som i sin tur påverkar människans känsla av sammanhang. (Antonovsky, 1991, s. 41-45)

KASAM börjar formas redan i spädbarnsåldern och utvecklas genom barnets socialiseringsprocess, centralt för denna utveckling är föräldrarnas samspel med barnet. Även om en bra grund för KASAM har byggts upp under barndomen kommer den att rivas upp under adolescensen eftersom detta är en period fylld av förvirring, turbulens och självtvivel. Ett centralt problem bland ungdomar i alla kulturer är ”att bli någon” och att utveckla en personlighet i en social verklighet som man förstår. Det sker många förändringar under adolescensen, både fysiska, psykiska och sociala som gör att man i tonåren endast uppnår en provisorisk stark KASAM med en kortsiktig förmåga att handskas med stressorer och hälsotillstånd. De livserfarenheter som ett barn eller en ungdom haft har stor inverkan på hur denne lever sitt liv i framtiden. (Antonovsky, 1991, s.122-136)

Alla människor kommer att möta stressorer i sitt liv, beroende på hur människan handskas med dem leder det till hälsa, ohälsa eller något där emellan. Det finns olika livshändelser som kan vara en stressor, dessa händelser kan vara en familjemedlems död, trauma, mobbning, missbruk, avsked från arbete, pensionering, m.m. Följderna av händelserna beror enligt Antonovsky (1991) på individens KASAM om de blir skadliga, hälsosamma eller neutrala för individen. Människor som har ett starkt KASAM kan hantera problem på ett bättre sätt än de personer med svagt KASAM, de har förmågan att tro att problem kan ordnas och kan förvandla kaos till ordning och förvirring till klarhet. De med svagt KASAM är däremot övertygade om att kaos är oundvikligt och ger upp alla försök att begripa sig på stressoren. (Antonovsky, 1991, s. 53, 173)

Begriplighet

Begriplighet syftar på hur människan upplever inre och yttre stimuli som gripbara, sammanhängande, strukturerade och ordnade. En människa som har en hög känsla av begriplighet har en förmåga att göra misslyckanden (be)gripbara. Med detta menas att både inre och yttre stimuli som personen ifråga kommer att möta i framtiden går att ordna upp och förklaras. Begriplighet handlar om hur människan kan hantera olika livsskeden, ett sätt är t.ex. att se livets skeenden som en erfarenhet som man kan handskas med. (Antonovsky, 1991, s. 39-41)

Hanterbarhet

Den andra komponenten av begreppet KASAM är hanterbarhet. Med hanterbarhet menas hur människan upplever att han eller hon har resurser att klara av att hantera den stimuli

som denne utsätts för. Det kan vara genom personen själv men även genom andra personer som står en nära som gör att personen ifråga klarar av att hantera händelserna. En människa som har en hög känsla av hanterbarhet känner inte orättvisa för de saker som händer i livet, personen känner sig inte heller som ett offer utan har känslan av att allting ordnar sig trots motgångar. (Antonovsky, 1991, s. 39-41)

Meningsfullhet

Den tredje och sista komponenten är meningsfullhet. Meningsfullhet innebär att människan känner att livet har en känslomässig innebörd och att det är värt att lägga energi på att lösa de problem som kan uppstå i livet. En människa med en stark känsla av meningsfullhet tar sig an utmaningar i livet med en positiv inställning och med tanken på att ta sig igenom händelserna på bästa sätt för att söka en mening i det som sker. (Antonovsky, 1991, s. 39-41)

3.2 Pender (2011) - The Health Promotion Model

Pender (2011) har utvecklat ”The Health Promotion Model”, en modell som används för att utforska de biopsykosociala processer som motiverar människan att engagera sig i beteenden som förbättrar hälsan. HPM kan användas i hälsofrämjande arbete som berör alla åldrar, modellen består av olika faktorer som på olika sätt påverkar hälsobeteendet hos människorna.

Biologiska, psykologiska och sociokulturella faktorer är några av de faktorer som enligt Pender (2011) påverkar hälsobeteendet hos en individ. Ålder, kön och kroppsuppfattning hör till de biologiska faktorerna, de psykologiska faktorerna innefattar självförtroende, självkänsla, egen motivation och den egna upplevda hälsan. Kultur, art, utbildning och socioekonomisk status hör till de sociokulturella faktorerna. Enligt Pender (2011) påverkas människans hälsobeteenden av kompisarnas, föräldrarnas och vårdpersonalens beteenden och attityder. Om föräldrarna och kompisarna dricker alkohol så är risken hög att man själv också börjar dricka alkohol. Ungdomstiden är en period i livet som är full av förändringar och ungdomarna är en riskgrupp för skadliga och ohälsosamma beteenden, ohälsosamma beteenden kan vara alkohol- och droganvändning. Relationen till föräldrar och kompisar är av stor betydelse för ungdomen vid val av hälsosamma och ohälsosamma beteenden. Enligt Pender (2011) kan ungdomarnas val i stressande situationer få konsekvenser ifall

den biologiska och den sociala mognaden inte är på samma nivå. (Pender, Murdaugh & Parsons, 2011, s. 44-48, 269-270)

4 Teoretisk bakgrund

I detta kapitel har vi valt att skriva om ungdomstiden, finlands alkohollag, alkoholberoende och alkoholmissbruk, beroende och missbruk bland ungdomar, riskbruksgränser samt vilka skador alkoholen har på kroppen.

4.1 Ungdomstiden

I ungdomstiden sker många förändringar både fysiskt, psykiskt och socialt. I denna period av livet måste man bland annat lära känna sin kropp, lära känna sig själv och frigöra sig från föräldrarna. Att kroppen förändras i tonåren kan leda till många bekymmer hos ungdomarna eftersom vissa utvecklas snabbt och hos vissa tar det längre tid, detta kan leda till att man kanske känner sig obekvämt med sin kropp och även identitetsförvirring kan uppstå hos många. Det är i denna period av livet man söker sin identitet och lär känna sig själv. Att frigöra sig från föräldrarna är en period som alla ungdomar går igenom, för vissa sker detta mera smärtsamt än hos andra. I denna period måste det finnas en balans gällande hur mycket frihet en ungdom ska ha, vissa föräldrar ger sina barn för mycket frihet alltför tidigt och vissa ger för lite frihet i ett sent skede. Som förälder kan det vara svårt att hitta denna balans och detta kan leda till att ungdomarna tänjer på gränserna och måste ta i för att komma loss ur föräldrarnas grepp. Under frigörelse perioden och identitets sökandet kan ungdomarna börja trotsa föräldrarna och experimentera med t.ex. alkohol eller andra droger. Varför ungdomar testar eller börjar använda droger är av olika orsaker som bland annat grupstryck, nyfikenhet, för att testa gränser, blyghet och självskadebeteende. Eftersom många unga testar på olika beroendeframkallande medel kan några fastna och utveckla ett beroende eller om ungdomarna har föräldrar som har alkohol- eller drogproblem är detta ett beteende som de känner igen och är vana vid och därför kan de fastna i ett beroende. (Bergström, 2014, s. 119-121, 123)

4.2 Finlands alkohollag

Syftet med alkohollagen (1994/1143) är att förebygga de samhällsliga, sociala och medicinska skadeverkningarna av alkoholhaltiga ämnen genom styrning av alkoholkonsumtionen (1§). Enligt lagen definieras alkoholdrycken som en dryck vars innehåll består av högst 80 volymprocent etylalkohol (3§). Personer som fyllt 18 år har enligt alkohollagen endast rätt till att köpa och inneha svaga alkoholdrycker medan de som fyllt 20 år har rätt att köpa starkare alkoholdrycker (16§).

4.3 Alkoholberoende och alkoholmissbruk

Beroende och missbruk är ett tillstånd där man okontrollerat intar alkohol. Vid ett beroende ägnar man en stor del av sin tid till att införskaffa, konsumera och återhämta sig från alkoholen. Viktiga aktiviteter minskas eller helt ges upp, man misslyckas upprepade gånger vid försök att minska eller sluta med alkoholintaget. (Heilig 2011, s. 29-31) Ungefär en tredjedel av de som utvecklar ett beroende gör det före 25 års ålder, i vissa fall kan beroendet uppkomma så tidigt som vid 15 års ålder. Studier har visat att alkoholberoende till viss del är ärftligt, om pappan i en familj är beroende så är det inte helt ovanligt att pojken i familjen också blir beroende i ung ålder. En lång tids storkonsumtion av alkohol kan leda till alkoholberoende även om den genetiska risken är låg. (Heilig, 2011, s. 64)

Vid missbruk misslyckas individen upprepade gånger med att fullgöra sina skyldigheter i skola, arbete eller i hemmet. Individen som lider av alkoholmissbruk har upprepade gånger kontakt med rättvisan vid rattfylleri eller störande beteende, missbrukaren fortsätter även med användningen trots pågående sociala problem. (Heilig, 2011, s. 29-31)

4.4 Beroende och missbruk bland ungdomar

Missbruk och beroende hos ungdomar som använder alkohol eller andra droger kan beskrivas genom fem olika faser. Faserna är ingen användning alls, experimentellt bruk, psykosocialt missbruk, skadligt missbruk och tvångsmässigt missbruk. (Bergström, 2014, s. 128)

Experimentellt bruk

Det kan vara svårt att se skillnaderna i de fem olika faserna, men mellan de två första faserna är det lätt att se skillnader eftersom ungdomarna antingen aldrig prövat droger eller så har de prövat droger minst en gång. Om man har använt droger minst en gång så har man gjort ett experimentellt bruk. Oftast har ungdomarna i denna fas testat droger p.g.a. nyfikenhet, för att trotsa eller för att få spänning, användningen är oftast impulsiv och oftast sker det i grupp. (Bergström, 2014, s. 128)

Psykosocialt missbruk

Det finns två olika typer av psykosocialt missbruk. Den första typen är kortsiktigt och luststyrkt, man söker sinnesförändringar genom droger för att få kickar, avslappning eller för att våga saker det vill säga man söker olika sätt för att få nya erfarenheter och för att må bättre. Vid den andra typen av psykosocialt missbruk används droger för att dämpa känslor och ta bort blygheten så att man vågar mera, det är dessa ungdomar som löper större risk att utveckla ett mer avancerat missbruk. De yttre tecknen på missbruk kan vara svåra att upptäcka i denna fas, ökad frånvaro från skolan, sämre provresultat och betyg samt baksmällor kan förekomma. Det kan vara svårt att veta för föräldrar och skolpersonal att de skolrelaterade problemen kan ha med alkohol och droger att göra. I denna fas är det viktigt att man upptäcker problemen i tid för ungdomarna har ännu i denna fas inte utvecklat ett beroende och därför kan det räcka med hjälp i form av stödsamtal, information och värderingsövningar. Om missbruket har gått längre behöver ungdomen en längre tids stöd. (Bergström, 2014, s. 128-129)

Vanemässigt missbruk/skadligt missbruk

Missbruket börjar vara dominerande i fritiden och i att hantera livsbekymmer även kompiskretsen ändras och man dras till andra med samma problem. I denna fas får ungdomarna kraftiga humörsvängningar och blir lättretliga, det är även senast i denna fas som toleransutvecklingen börjar. Med toleransutveckling menas att man inte får samma effekt av drogen som tidigare och därför behöver man öka mängden av drogen för att uppnå samma effekt som tidigare d.v.s. det som är avgörande i toleransutvecklingen är om man behöver större mängd av drogen än tidigare. Utvecklingen av negativa konsekvenser börjar här i form av t.ex. polisgripande, mera skolkningar och kraftiga utbrott. Ibland uppfyller man kriterierna för kemiskt beroende i slutet av denna fas. (Bergström, 2014, s. 129)

Tvångsmässigt missbruk/kemiskt beroende

Det kan vara svårt att se skillnader i den föregående och i denna fas men en skillnad är att ungdomarna har börjat få kontrollförlust. Trots negativa konsekvenser kan de inte sluta och de fortsätter att söka sinnesförändringar, om en drog ger negativa konsekvenser så byter ungdomarna ut den till en annan drog. Abstinensbesvär kan bli tydliga och personligheten hos ungdomarna kan förändras så att de blir manipulativa och lättirriterade.

Konsekvenserna är samma som i föregående fas men de blir ofta fler och större.

(Bergström, 2014, s. 130)

4.5 Gränser för ett riskbruk

Gränsen för när alkoholkonsumtionen är för hög varierar från individ till individ, det finns många olika faktorer som inverkar på hur kroppen reagerar på alkohol. Kvinnor och män klarar av olika stor alkoholmängd beroende på vikten och kroppsbyggnaden. Man har ändå satt upp gränser för när alkoholkonsumtionen övergår till för hög konsumtion. (Saarto, 2005) För män går den nedregränsen vid 24 flaskor mellanöl, tre och en halv flaska vin eller en tredjedels flaska stark sprit per vecka. Hos kvinnor går gränsen till storkonsumtion vid 16 flaskor mellanöl, 2 och en tredjedels flaska vin eller en och en femtedels flaska stark sprit per vecka. Dessa gränser gäller endast för friska vuxna, för yngre personer ligger gränsen betydligt lägre. (Fahlke, 2012, s.71)

4.6 Alkoholens skador på kroppen

Alkohol är ett ämne som påverkar det centrala nervsystemet. Vid intag av alkohol går alkoholen via matstrupen till magsäcken och vidare till tunntarmen. Alkoholen suggs upp via slemhinnorna och därifrån vidare ut till blodbanan. Via blodbanan transporteras alkoholen till hjärnan och kroppens alla organ. (Wramner, Pellmer och Hellström, 2010, s.105) Alkoholen påverkar i huvudsak hjärnan och dess funktioner som i sin tur leder till att kroppens andra organ påverkas negativt och skador uppstår (Seppä, Alho och Kiianmaa, 2010, s.12).

4.6.1 Hjärnan

Vid intag av alkohol transporteras alkoholen via blodbanan till hjärnan. Långvarigt rikligt alkoholintag kan leda till förändringar i hjärnan, förändringarna kan vara akuta eller kroniska (Seppä, Alho och Kiianmaa, 2010, s.12). Cerebellum (lillhjärnan) är den del av hjärnan som styr kroppens balanssystem och motoriska koordination. Alkoholen kan orsaka en kronisk skada på cerebellum som leder till balanssvårigheter och störningar i kroppens muskelrörelser. Epileptiska anfall kan vara ett abstinenssymtom eller ett tecken på kronisk skada i hjärnan orsakat av långvarig alkoholkonsumtion. Riklig alkoholanvändning kan även orsaka psykiska sjukdomar. Delirium tremens, alkoholhallucination, alkoholpsykos och alkoholdemens är psykiska sjukdomar som kan uppstå till följd av ett alkoholberoende. (Wramner, Pellmer och Hellström, 2010, s.111-112)

Delirium tremens

Delirium tremens är en form av alkoholpsykos. Delirium tremens är ett tillstånd när hjärncellerna och nervsystemet påverkats, detta leder till förvirring, sänkt medvetande och vanföreställningar. Delirium tremens uppstår efter att man slutat dricka alkohol, ofta efter andra eller tredje dagen. Sjukhusvård är nödvändigt för personen kan skada sig själv eller andra eftersom denne är i ett tillstånd fyllt av förvirring och ångest. Delirium tremens varar i några dygn och man kan återhämta sig helt om man slutar konsumera alkohol. Delirium tremens kan utvecklas på nytt om personen fortsätter med sin rikliga alkoholkonsumtion. (Heiskanen, Salonen, Kitchener & Jorm, 2008, s.85)

Alkoholhallucination

Hallucinationer kan förekomma redan när man är alkoholpåverkad eller 1-2 veckor efter en riklig alkoholkonsumtion. Hörselvillor är speciellt vanliga hallucinationer men även förföljelsemani och svartsjuka är vanligt. Hallucinationerna upplevs mycket verkliga för personen. Inom en månad borde man i allmänhet tillfriskna och inom ett halvt år borde man bli helt återställd. (Heiskanen, Salonen, Kitchener & Jorm, 2008, s.86)

Alkoholdemens

Riklig och långvarig alkoholkonsumtion kan orsaka minnesstörningar. Speciellt påverkas närminnet och detta leder till att tidsuppfattningen försämras och att lära sig nya saker kan bli svårt. (Heiskanen, Salonen, Kitchener & Jorm, 2008, s. 86) Av alla som har ett

alkoholberoende påträffas demensliknande tillstånd hos ungefär 10 %. Vad som orsakar demensen är oklar men man tror att det hänger ihop med att alkohol påverkar åldrandet. Vanligtvis uppstår demenssymtomen efter 50-årsåldern om man har haft ett alkoholberoende en lång tid. (Sternebring, 2012, s. 164-165) Om personen med minnesstörningar har en långvarig nykterhets period kan vissa symtom lindras men många av symtomen förblir permanenta (Heiskanen, Salonen, Kitchener & Jorm, 2008, s. 86).

4.6.2 Levern

Långvarig alkoholkonsumtion påverkar levern på olika sätt, de vanligaste leversjukdomarna orsakade av alkohol är fettlever och skrumplever. Levern är kroppens reningscentral som sköter om nedbrytningen av olika ämnen bland annat alkohol. (Kiianmaa, 2005)

Fettlever

Fettlever är ett tillstånd som uppkommer efter en längre tids för högt intag av alkohol. Under alkoholförbränningen förhindras nedbrytningen av fettsyror och socker- och proteinämnesomsättningen, detta gör att fetthalten i fettcellerna stiger och orsakar fettlever. Personerna med fettlever har oftast inga symptom, diagnostiseringen sker med hjälp av bukpalpation och blodprov. Det finns ingen behandling för att bota fettlever, det enda som hjälper är nykterhet. Fettlevern läker sig själ då personen varit utan alkohol ett par veckor. (Seppä, Alho och Kiianmaa, 2010, s.12)

Skrumplever

Levercirros eller skrumplever är ett allvarligt tillstånd orsakat av alkohol som kan leda till döden. Personer som drabbats av skrumplever kan vara symptomfria, i många fall upptäcks skrumplever först då personen söker vård för något av de komplikationer som uppstår till följd av skrumplever. Ascites, gulsot, blödning och förvirringstillstånd är exempel på komplikationer som kan uppstå vid skrumplever. Skrumplever diagnostiseras med hjälp av bland annat blodprov och hjärt-och lungröntgen. Behandlingen av skrumplever är total nykterhet samt behandling av eventuella komplikationer. (Sternebring, 2012, s.174-176)

4.6.3 Sömn

Alkoholen har en bedövande effekt på kroppen och påverkar sömnen på olika sätt beroende på mängden alkohol som konsumeras. Hos de personer som sällan konsumerar alkohol påskyndas insomnandet. Även om insomnandet påskyndas betyder det inte att sömn kvaliteten är god. Redan en portion alkohol försämrar sömnens kvalite och gör att sömnen blir orolig och avbruten eftersom man vaknar ofta och det kan vara svårt att somna om. Efter en längre tids regelbunden alkoholanvändning vänjer sig hjärnans nervceller vid den bedövande effekt alkoholen har, detta leder till att de som regelbundet dricker alkohol gradvist måste öka alkoholmängden för att uppnå samma effekt. REM-sömn som är den del av sömnen man drömmer i, är viktig för ett mentalt välbefinnande. REM-sömn störs ifall man konsumerar stora mängder alkohol före läggdags, ifall stora mängder alkohol konsumerats under flera veckors tid kan REM-sömn förekomma i korta perioder under efternatten, detta leder till att sömnen blir orolig. (Stenberg, et.al., 2014, s.77)

Då en person druckit så mycket alkohol att de till sist ”slocknar” så hamnar de i ett förgiftningstillstånd som inte kan förknippas med riktig sömn, när personerna vaknar upp känner de sig inte utvilade och har ett stort behov av sömn. En liten mängd alkohol kan orsaka snarkning medans en större mängd kan leda till andningsuppehåll och att luftvägarna trycks ihop. Detta beror på att alkoholen gör att musklerna i svalget och luftvägarna blir slappa, detta kan ha ett samband med dödsfall orsakade av alkoholförgiftning. (Holopainen, 2006)

5 Tidigare forskning

Vi har sökt efter tidigare forskning som berör vårt ämne i databaserna EBSCO, SweMed, Cinahl, PubMed, Julkari, Medic, Springerlink och Cochrane. Vi har använt oss av sökorden alkohol, alcohol, alkoholi, alaikäinen, adolescent, attityder, binge drinking, berusning, drinking, Finland, kompisar, familj, föräldrars påverkan, gruppsyck, Norden, nuoret, nordic countries, riskbeteende, skandinavien, suomi, underårig, underage, teenage, vänner, vänner påverkan, friends och Österbotten.

På databasen SweMed fick vi 1303 träffar med sökordet alkohol, genom olika begränsningar och olika kombinationer av sökord fick vi ner antalet träffar till 14 stycken. Av dessa valdes 3 artiklar som var relevanta för vårt arbete och som var högst 10 år gamla.

EBSCO gav oss 17761 träffar, genom olika begränsningar fick vi fram relevanta artiklar som vi använde oss av i vårt arbete. Vi har även sökt efter artiklar som berör vårt ämne i tidskrifterna *Läkartidningen* (2013-2015), *Nordisk Alkohol- och Narkotikatidskrift* (2005-2014), *Yhteiskuntapolitiikka* (2012-2015) och *Vård i Norden* (2014-2015). Vi hittade inga artiklar som vi kunde använda till vår studie i *Läkartidningen* och inte heller i *Vård i Norden*. I *Yhteiskuntapolitiikka* hittade vi en artikel från år 2012 som vi använde och från *Nordisk Alkohol-och Narkotikatidskrift* hittade vi 3 artiklar som berörde vårt ämne, dessa var från år 2005-2008.

Tigerstedt, Markkula, Karlsson, Jokela & Pietikäinen (2008) har gjort en studie om dryckesvanorna bland svenskspråkiga och finskspråkiga ungdomar i Österbotten och huvudstadsregionen. Syftet med studien var att undersöka hur ungdomars dryckesvanor utvecklats under de senaste åren, finns det skillnader i ungdomarnas dryckesvanor i de två regionerna samt om det finns särdrag i de svenskspråkiga ungdomarnas dryckesvanor. Materialet som använts till studien är en skolhälsoenkät som elever i årskurs 8 och 9 samt gymnasiets årskurs 1 och 2 deltagit i. I resultatet framkom att de finskspråkiga eleverna under de senaste åren börjat dricka mindre, samma trend syns även bland de svenskspråkiga grundskoleeleverna. Bland de svenskspråkiga gymnasisterna kom det fram att en större andel än tidigare börjat dricka alkohol minst en gång i månaden. Det fanns stora skillnader bland de svenskspråkiga i Österbotten och huvudstadsregionen, i Österbotten var andelen nyktra, de som dricker mera sällan och mindre berusningsdrickande högre än andelen i huvudstadsregionen. Dryckesvanorna skiljer sig inte åt lika mycket bland de finskspråkiga i de olika regionerna som hos de svenskspråkiga ungdomarna. Bland de svenskspråkiga pojkarna och flickorna är nykterheten störst i de kommuner som hör till Österbottens bibelbälte.

Ahlström, Metso, Huhtanen & Ollikainen (2008) har gjort en studie med syftet att undersöka de ungas användning av illegala och legala berusningsmedel, vilka förändringar som skett mellan år 1995 och 2007 samt om användningen påverkas av den sociala bakgrunden. I studien undersökte man även hur de unga får tag på alkoholen. I resultatet framkom att de ungas användning av olika berusningsmedel har minskat under 2000-talet, detta gäller både ungdomar på landsbygden och i städerna. En stigande trend bland ungdomarna är användningen av olika sniffningsmedel t.ex. lim och lösningsmedel, år 2007 var användningen av lim vanligare på landsbygden än i städerna. Ungdomar i styvfamiljer dricker sig oftare berusade än ungdomar i kärnfamiljer. Vid införskaffande av alkohol spelar syskonen och kompisar en viktig roll, vid de tillfällen där ungdomarna drack

sig berusade langades alkoholen av syskon, kompisar eller okända personer. I resultatet framkom det även att föräldrarna bjuder på alkohol vid de tillfällen då ungdomarna inte har som avsikt att bli berusade.

I artikeln skriven av Holmila, Karlsson och Raitasalo (2005) var syftet att utreda varifrån underåriga i Finland får tag på den alkohol de dricker samt deras erfarenheter av att skaffa alkohol. I resultatet kom det fram att majoriteten av 15-17 åringarna någon gång hade druckit alkohol, av de svarande uppgav endast 21 % att de var nyktra. 63 % av 15-17 åringarna som svarade på enkäten uppgav att det är lätt att få tag på alkohol. På frågan varifrån ungdomarna får den alkohol de dricker uppgav 68 % att det var kompisarna som skaffat fram alkoholen. 18 % hade fått alkoholen av föräldrarna, 16 % av syskon och 14 % av någon okänd person. Ungefär en fjärdedel av de underåriga hade köpt alkoholen själv.

Raitasalo, Huhtanen & Ahlström (2012) har gjort en studie med syftet att analysera ungdomars användning av lagliga och olagliga berusningsmedel samt se om det skett förändringar i användandet mellan åren 1995 till 2011. De utreder vilka riskuppfattningar det finns om olika rusmedel och uppfattningar om tillgängligheten av dessa samt vilket samband detta har med användningen. I resultatet framkom att 17 % av pojkarna och 16 % av flickorna uppgav att de var nyktra år 2011. Cirka var tionde uppgav att de dricker sig berusade minst en gång i veckan. 58 % av pojkarna och 60 % av flickorna svarade att de varit berusade minst en gång under sin livstid. Statistiken i resultatet visar att alkoholanvändningen bland pojkar och flickor har minskat under de senaste åren men att användningen av sniffningsmedel och andra lagliga droger samt användningen av cannabis har ökat.

I artikeln skriven av Wright, Shaw, Weatherburn & Gandy (2009) var syftet att undersöka ungdomars kunskap, beteende och attityder till alkohol. Undersökningen är gjord i olika skolor i England. I resultatet framkom att första gången ungdomarna använt alkohol var i åldern 13-15 år, majoriteten uppgav att de druckit alkohol redan i 13 års ålder. Ungdomarna ansåg att det är lätt att få tag på alkohol även om man är underårig, det framkom bland annat att föräldrar köpt alkohol till sina barn. Orsaken till att ungdomarna drack alkohol varierade men berodde till stor del på inflytande från föräldrar, syskon och vänner. Ungdomarna drack för att bli fulla, ha någonting att göra och för att det var kul. En annan orsak till att ungdomarna drack alkohol var på grund av gruppsytryck från vänner. En del av ungdomarna påverkades inte av vännernas drickande utan kunde själv bestämma om de ville dricka eller inte.

Fowler m.fl. (2007) har gjort en studie med syftet att undersöka relationen mellan ungdomars alkoholanvändning och deras vänners användning av alkohol. I studien undersökte man även om ungdomars alkoholanvändning påverkas av genetiska faktorer och om omgivningen har någon påverkan. I enkätundersökningen deltog 862 tvillingpar i åldern 11-17 år. I resultatet framkom att det endast var 16 % av de svarande som aldrig hade druckit alkohol. 69 % av ungdomarna svarade att de dricker mindre än 6 portioner alkohol per vecka medan 15 % drack mer än 6 portioner på en vecka. Det fanns ett samband mellan ungdomarnas och deras vänners användning av alkohol, man kunde se att vännerna hade en påverkan på hur ofta ungdomarna själva drack alkohol. I resultatet framkom att 19 % av informanterna hade en nära vän som drack alkohol minst en gång i månaden, 17 % av informanterna hade två nära vänner som drack alkohol en gång i månaden, 33 % hade tre vänner som drack alkohol och 30 % av informanterna uppgav att de inte hade någon nära vän som drack alkohol en gång i månaden eller oftare. I resultatet framkom även att omgivningen och genetiska faktorer påverkade ungdomarnas alkoholanvändning.

I en studie av Miller, Naimi, Brewer & Jones (2007) analyserades data om underåriga ungdomars drickande, berusningsdrickande och andra hälsoriskbeteenden, data som analyserades var insamlat år 2003. I studien undersökte man även sambandet mellan olika mönster i alkoholkonsumtionen och hälsoriskbeteenden. I resultatet framkom att totalt 44,9 % av de gymnasieelever som deltog i undersökningen hade druckit alkohol under den senaste månaden, 28,8 % av dessa drack sig berusade. Vid berusningsdrickandet drack ungdomarna 5 eller fler portioner alkohol per gång. De elever som drack sig berusade presterade sämre i skolan än de som inte alls drack och de som drack alkohol utan att bli berusade. De elever som drack sig berusade var även engagerade i andra hälsorisk beteenden, de åkte i en bil där chauffören var alkoholpåverkad eller så körde de själva efter att de druckit, de var sexuellt mer aktiva, de använde mer narkotika än andra, hamnade oftare i slagsmål och antalet självmordsförsök ökade bland de ungdomar som drack sig berusade.

I artikeln skriven av Jester, Wong, Cranford, Buu, Fitzgerald och Zucker (2015) var syftet att undersöka sambandet mellan förväntningarna om alkohol i barndomen och debuten av första drinken, berusningsdrickande och första fyllan i barn/ungdomstiden. Man undersökte barn till alkoholister och barn till icke alkoholiserade föräldrar. I resultatet

framkom det att barn till alkoholister hade en mer avslappnad syn på alkohol och drack sig berusade i tidigare åldrar än barn till icke alkoholiserade föräldrar. Det framkom även att de barn som hade ett bredare socialt nätverk ofta drack sig berusade i en tidigare ålder. Man kom även fram till att det har stor betydelse hur barnen ser på alkohol och vad de har för förväntningar om alkohol. De barn som började dricka vid 12-14 års ålder dricker mera alkohol senare i livet än de barn som hade sin alkoholdebut vid 17 års åldern.

I artikeln skriven av Thayanukulvat och Harding (2015) var syftet att undersöka om det finns ett samband mellan berusningsdrickandet och en kognitiv förändring hos ungdomar från Storbritanien. I resultatet framkom det genom den kvantitativa undersökningen som gjordes att man hittade en kognitiv nedsättning hos de som ofta drack sig berusade. Hos de ungdomar som ofta dricker sig berusade så ökar risken att hjärnans utveckling, struktur och funktion försämras, särskilt i frontalloben där uppmärksamheten och arbetsminnet sitter men även i hippocampus och i temporalloben. Tillsammans med tidigare forskning gällande samma ämne kan man se en koppling mellan berusningsdrickande och en kognitiv försämring.

Monahan, Bracken-Minor, McCausland, McDevitt-Murphy & Murphy (2012) har gjort en studie där syftet var att undersöka om nedstämdhet, alkoholanvändning och alkoholrelaterade konsekvenser påverkar livskvaliteten hos ungdomar som dricker mycket. I resultatet framkom att män hade en betydligt högre alkoholkonsumtion än kvinnorna, detta medförde även att männen hade mera alkoholrelaterade konsekvenser än kvinnorna. De alkoholrelaterade konsekvenserna innefattade sämre betyg i skolan, nedsatt allmän hälsa, sämre psykisk hälsa, sömnkvaliteten blev sämre och de missade flera skoldagar. Kvinnorna rapporterades ha flera dagar med begränsad funktion och färre dagar fulla av energi efter att de druckit alkohol jämfört med männen. I resultatet framkom även att depression och alkoholanvändning inte var relaterade till varandra men de hade båda ett positivt samband med alkoholrelaterade konsekvenser. Hos kvinnor påverkades deras livskvalitet av depression och alkoholanvändningen men inte av alkoholrelaterade konsekvenser. De elever som hade mera alkoholrelaterade konsekvenser än andra rapporterades missa flera skoldagar p.g.a. baksmälla och för lite sömn.

Om man gör en sammarfattning av den tidigare forskningen kan man se att i flera artiklar så spelar vänner och föräldrar en stor roll då det gäller ungdomars alkoholanvändning. Ifall föräldrar och vänner dricker mycket alkohol så påverkas ungdomarna till att själva också dricka mycket alkohol, att ungdomarna drack alkohol berodde till stor del på gruppsyck.

Vänner och föräldrar spelar även en stor roll i framskaffandet av alkoholen till ungdomarna, i flera fall så är det i första hand vänner som skaffar fram alkoholen men även föräldrar och syskon köper ut alkohol till den familjemedlem som är underårig. I några studier kom det fram att alkoholanvändningen har minskat de senaste åren och att ungdomarna istället har börjat använda droger, det var främst användningen av olika snifningsmedel och cannabis som hade ökat.

6 Undersökningens genomförande

Vi har valt att göra en kvantitativ studie. En kvantitativ studie syftar till att mäta och förklara. Att använda sig av en kvantitativ metod gör det lättare att strukturera den insamlade informationen, insamlad data omvandlas till siffror som presenteras i form av ett diagram. (Nyberg & Tidström, 2012, s.123)

Som datainsamlingsmetod har vi använt oss av en enkät och statistisk analys har använts som dataanalysmetod. I detta kapitel har vi valt att beskriva de metoder vi använt oss av, val av informanter, undersökningens genomförande och etiska övervägande.

6.1 Val av informanter

Informanterna bestod av både svensk och finskspråkiga flickor och pojkar i åldern 16-17 år, som gick första året i gymnasiet. Undersökningen har utförts i två gymnasier i Österbotten, ett svenskspråkigt gymnasie och ett finskspråkigt gymnasie, sammanlagt var det 103 elever som deltog i enkätundersökningen. Vi valde att se om det fanns skillnader mellan svensk- och finskspråkiga ungdomars kunskap om och attityder till alkohol.

6.2 Enkät

Enkät innebär att ett frågeformulär delas ut till informanterna som de själva får fylla i. Vid användandet av en enkät undersökning kan man använda sig av frågor som konstruerats och använts av andra ifall de berör det egna området. Fördelen med att använda sig av frågor som använts tidigare är att de redan är kvalitetstestade av andra. Ifall det inte finns några frågeformulär som berör det egna området kan man vara tvungen att konstruera egna frågor. Vid konstruerande av egna frågor är det viktigt att tänka på att använda ett enkelt

språk som passar den egna målgruppen. Frågorna ska vara lätta att förstå och inte kunna tolkas på flera sätt. Frågorna kan bestå av både öppna frågor och frågor med fasta svarsalternativ. Viktigt att tänka på vid användande av fasta svarsalternativ är att varje svar endast får förekomma en gång under varje fråga, detta för att inte skapa någon tveksamhet i vilket svarsalternativ man skall kryssa för hos informanterna. (Ejlertsson, 2005, s.8, 52-74)

Det finns olika distributionsformer av enkätundersökningar, de vanligaste är postenkäter, gruppenkäter och datorenkäter. Gruppenkät används vid de tillfällen då de valda informanterna befinner sig i samma lokal t.ex. i en skola. Då en gruppenkät utförs delas enkäten ut, informanterna svarar på den och direkt efteråt samlas enkäten in. Fördelen med gruppenkät är att antalet svarande på enkäten ofta är hög, de svarande har heller inte möjligheten att diskutera med varandra och komma fram till svar på frågorna tillsammans. (Ejlertsson, 2005, s.8-10)

Vi hade planerat att använda oss av en färdig enkät som andra använt sig av eftersom sådana enkäter är kvalitetstestade. Vi hittade inga enkäter som i sin helhet passade in i vårt arbete så därför valde vi att endast plocka ut några frågor som vi sedan använde oss av. För att få en passligt lång enkät och för att få svar på våra frågeställningar så konstruerade vi även några egna frågor. Vi valde att utföra en gruppenkät som datainsamlingsmetod eftersom svarsprocenten ofta är hög och det är den snabbaste formen av enkätundersökning eftersom den delas ut och samlas in under samma tillfälle. Eftersom informanterna var både svensk- och finskspråkiga så gjorde vi enkäten (bilaga 1 och 2) på båda språken. Vi gav våra enkäter till respektive rektor i de två skolorna, rektorn delade sedan ut enkäterna i klassen och samlade in dem direkt efter att eleverna svarat på den. Vi valde att endast använda oss av slutna frågor i enkäten eftersom det är lättare att analysera och sammanställa resultatet.

6.3 Statistisk analys

För att kunna analysera insamlad data med hjälp av en dator måste man först omvandla enkätsvaren till siffror, detta kallas kodning (Jacobsen 2007, s. 233). För att sammanställa insamlad data och få en överskådlig presentation av resultatet används ett statistikprogram (SPSS). De ifyllda enkäterna ordnas upp och blir numrerade så att det är samma ordningsföljd vid inmatande av svaren på alla frågorna. Detta är viktigt för att resultatet skall stämma överrens med verkligheten. Då enkäterna är numrerade påbörjas

omvandlingen av enkätsvaren till siffror för att det ska vara möjligt att använda sig av statistikprogrammet SPSS. (Henricson, 2012, s. 311)

Då alla frågorna och svaren i enkäten blivit tilldelade en siffra påbörjade vi inmatningen i SPSS, alla frågor och svar sattes in i programmet före vi påbörjade analyseringen. Man kan analysera svaren på olika sätt beroende på hur man vill presentera resultatet. Vi använde oss av procenträkning för att få fram hur många elever som kryssat i ett visst svarsalternativ, då vi fått fram antalet procent omvandlade vi det till ett diagram för att få ett lätt överskådligt resultat. På några frågor valde vi att se ifall det finns samband mellan de olika variablerna, som korrelationsanalys använde vi oss av Spearmans korrelation. Vi gjorde diagrammen i programmet Excel och kopierade in dem i vårt arbete.

6.4 Etiska överväganden

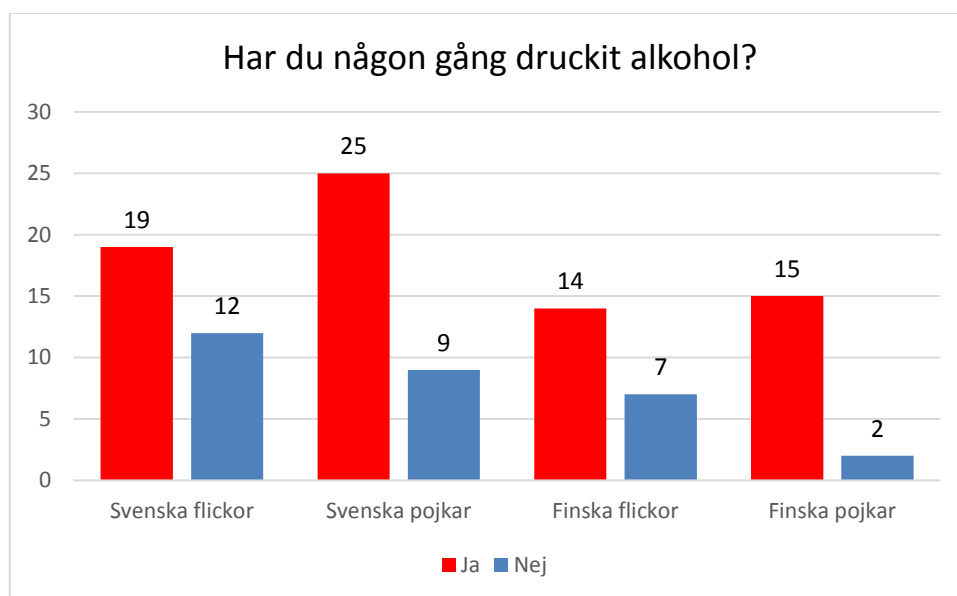
Vi kontaktade rektorn vid respektive gymnasie där vi valde att utföra undersökningen för att fråga om vi fick genomföra enkätundersökningen där. Ett följebrev (bilaga 3 och 4) gavs i samband med att enkäten delades ut, informanterna fick utgående från följebrevets information välja om de deltog i undersökningen eller ej. Eftersom eleverna var underåriga så sändes ett följebrev (bilaga 5 och 6) hem till föräldrarna med information om undersökningen.

Informanterna har kanske inte svarat ärligt på enkäten. Om för få personer deltar i enkätundersökningen så blir resultatet missvisande. En lärare var närvarande vid enkätundersökningen och kunde bevittna att rätt person fyllde i enkäten. Informanterna var anonyma eftersom inga namn skrevs på enkäten och enkäten var inte heller numrerad. Vi nämner inte vilken skola vi valt i vårt arbete och på detta sätt garanterar vi anonymitet.

7 Resultat

I enkätundersökningen deltog sammanlagt 103 elever, 65 elever från det svenskspråkiga gymnasiet, var av 31 elever var flickor (48%) och 34 (52%) var pojkar. Från det finskspråkiga gymnasiet deltog 38 elever, var av 17 (44,7%) pojkar och 21 (55,3%) flickor. Vi har valt att redovisa vårt resultat med hjälp av stapeldiagram, under varje diagram har vi skrivit en beskrivande text för att förtydliga diagrammen för läsaren. På den sista kunskapsfrågan har vi valt att inte göra något diagram eftersom svarsalternativen var

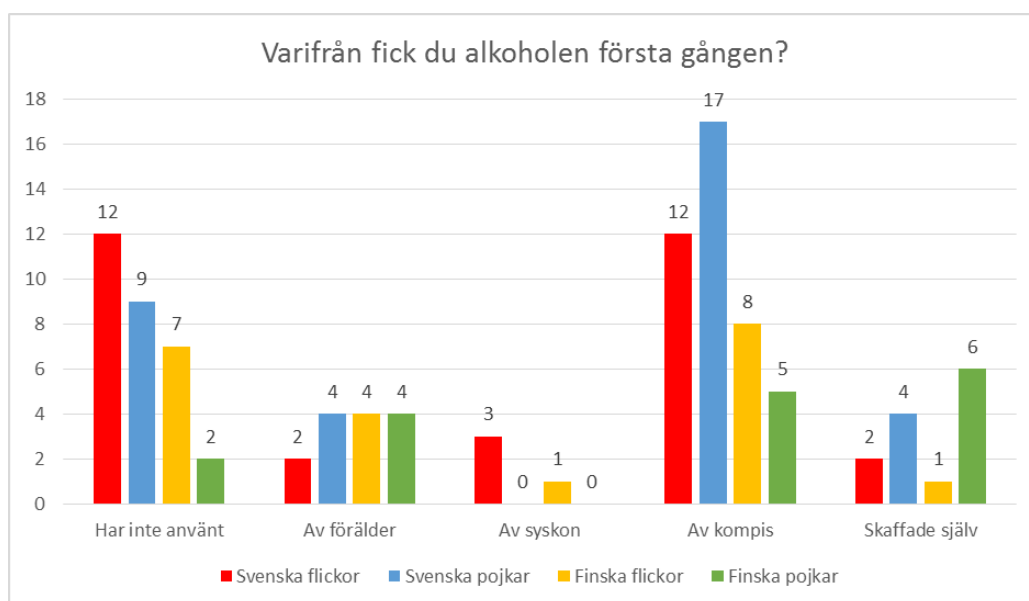
många och det var olika för män och kvinnor så det skulle ha varit svårt att få ett lätt överskådligt diagram. I enkäten hade vi 3 frågor som berörde droganvändningen, vi valde att göra ett diagram endast på frågan om de någon gång använt droger (figur 10.), i den beskrivande texten under diagrammet har vi tagit fram svaren på de två andra frågorna som berörde droger. Vi hittade även samband mellan olika variabler som vi valt att presentera i detta kapitel.

Figur 1. Har du någon gång druckit alkohol?

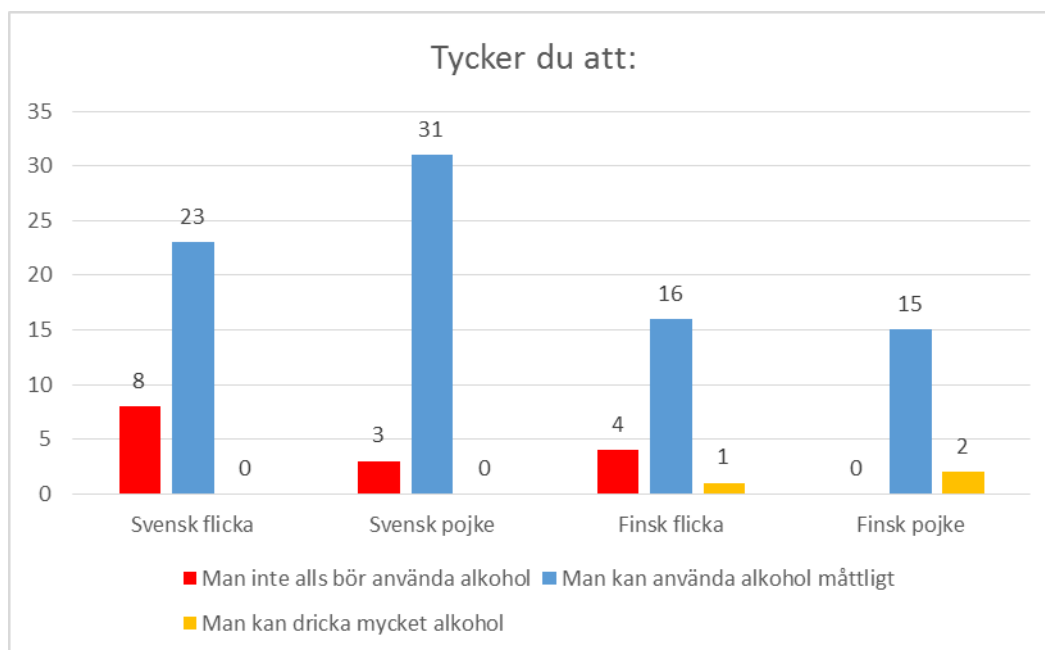
Av sammanlagt 103 elever svarade 73 elever (70,9%) att de någon gång druckit alkohol och av dessa var 44 elever (60,3%) svenskspråkiga och 29 elever (39,7%) finskspråkiga. 30 elever (29,1%) uppgav att de aldrig druckit alkohol, av dessa var 21 elever (70%) svenska och 9 elever (30%) finska.

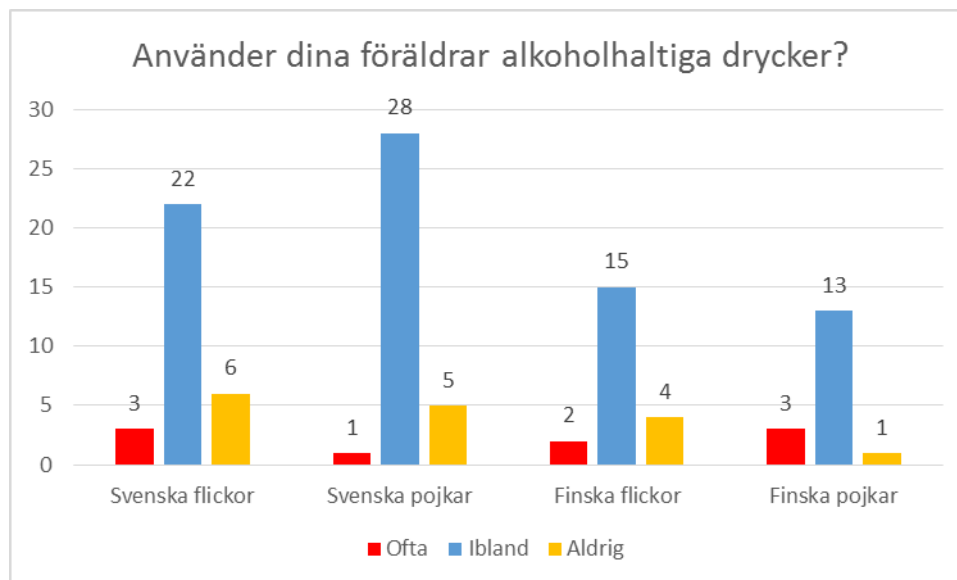
Figur 2. Varifrån fick du alkoholen första gången?

På frågan varifrån eleverna fått alkoholen svarade 14 elever (13,6%) att de fått det av föräldrarna, 6 svenskspråkiga och 8 finskspråkiga. 4 elever (3,9%) hade fått alkoholen av syskon, 3 svenskspråkiga och 1 finskspråkig. 42 elever (40,8%) hade fått det av kompisar, av dessa var 29 svenskspråkiga och 13 finskspråkiga. Av alla 103 elever hade 13 elever (12,6%) skaffat alkoholen själv, 6 av dessa elever var svenskspråkiga och 7 elever var finskspråkiga.

Figur 3. Tycker du att:

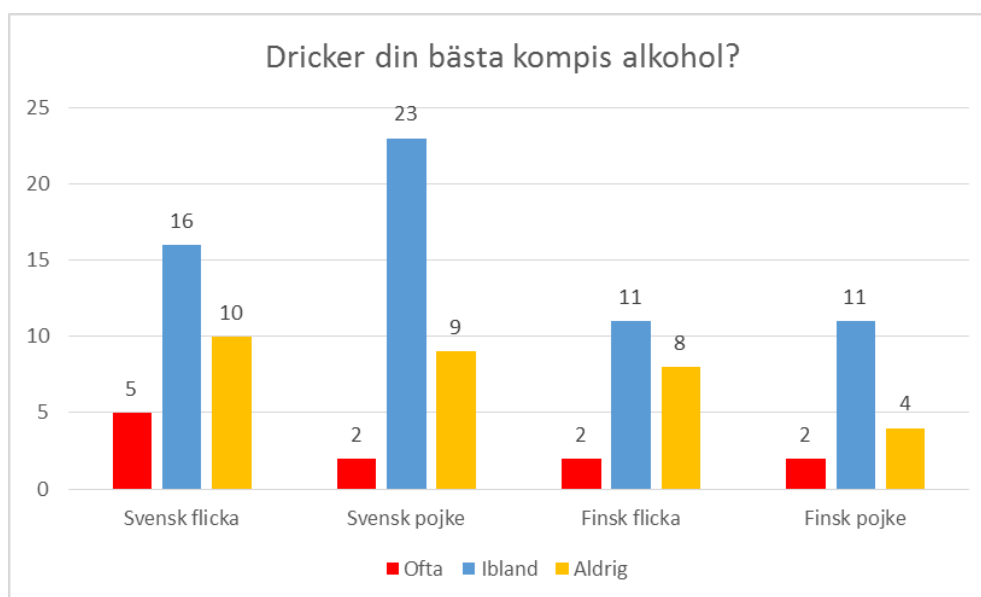
15 elever (14,6%) ansåg att man inte alls bör använda alkohol, av dessa var 4 finskspråkiga och resten svenskspråkiga. 85 elever (82,5%) tyckte att man kan använda alkohol måttligt, över hälften var svenskspråkiga (54 elever) och resten (31 elever) var finskspråkiga. 3 elever ansåg att man kan dricka mycket alkohol, alla tre var från den finskspråkiga skolan.

Figur 4. Använder dina föräldrar alkoholhaltiga drycker?

På frågan om föräldrarna använder alkoholhaltiga drycker svarade 9 elever (8,7%) att föräldrarna ofta använder alkohol, av dessa var 4 elever svenskspråkiga och 5 elever var finskspråkiga. 78 elever (75,7%), 50 svenskspråkiga och 28 finskspråkiga uppgav att föräldrarna dricker alkohol ibland. På frågan svarade 16 elever (15,5%), 11 svenskspråkiga och 5 finskspråkiga att föräldrarna aldrig dricker alkohol.

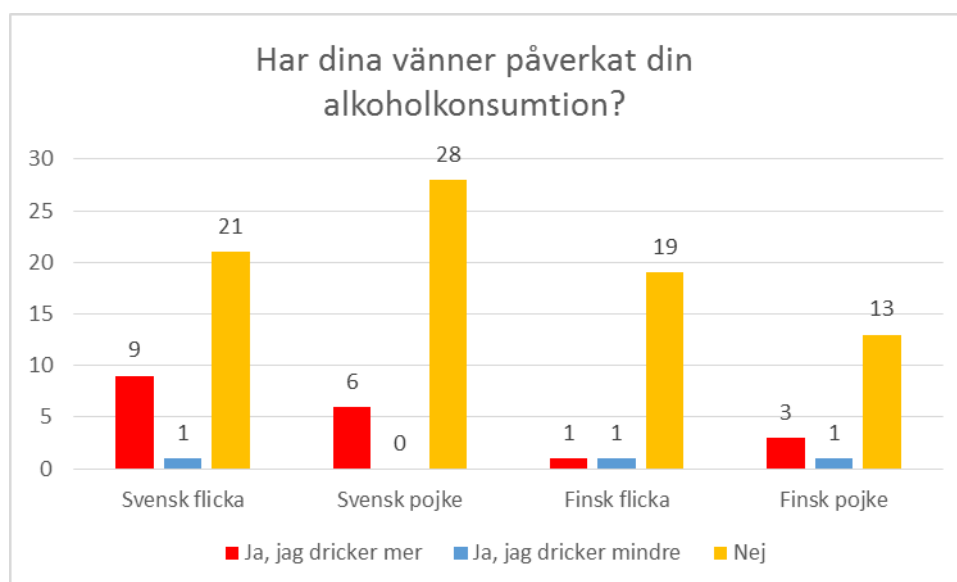
Vi gjorde en sambandsanalys och hittade ett samband mellan två variabler. Ett samband hittades mellan att eleverna själva någon gång använt alkohol och att föräldrarna dricker alkohol. Spearman's korrelationskoefficient = 0,312, (N=103) p=0,001 (bilaga 7). Detta tyder på att ifall föräldrarna dricker alkohol så har även en del av informanterna använt alkohol.

Figur 5. Dricker din bästa kompis alkohol?

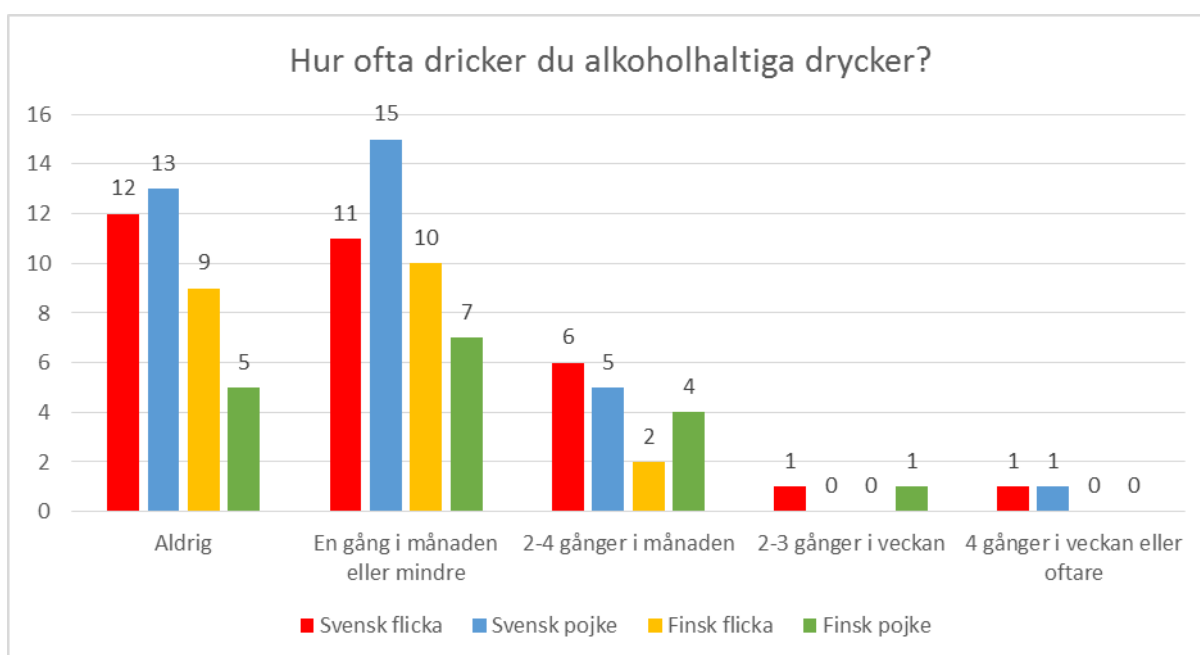
På frågan om bästa kompisen dricker alkohol svarade 11 elever (10,7%), 7 svenskspråkiga och 4 finskspråkiga att kompisen ofta dricker alkohol. 61 elever (59,2%), 39 svenskspråkiga och 22 finskspråkiga svarade att kompisen ibland dricker alkohol. Att kompisen aldrig dricker alkohol svarade sammanlagt 31 elever (30,1%), av dessa var 19 svenskspråkiga och 12 finskspråkiga.

Genom sambandsanalys hittade vi även ett samband mellan att eleverna själva någon gång använt alkohol och att bästa kompisens dricker alkohol. Spearman's korrelationskoefficient = 0,497, (N=103) p=0,000 (bilaga 7). Detta tyder på att ifall bästa kompisens dricker alkohol så har även en del av informanterna använt alkohol.

Figur 6. Har dina vänner påverkat din alkoholkonsumtion?

På frågan om vännerna påverkar den egna alkoholkonsumtionen svarade 19 elever (18,4%), 15 svenskspråkiga och 4 finskspråkiga att vännerna påverkar så att de dricker mer. 3 elever (2,9%), 1 svenskspråkig och 2 finskspråkiga svarade att vännerna påverkar så att de dricker mindre och 81 elever (78,6%), 49 svenskspråkiga och 32 finskspråkiga svarade att vännerna har ingen påverkan på den egna alkoholkonsumtionen.

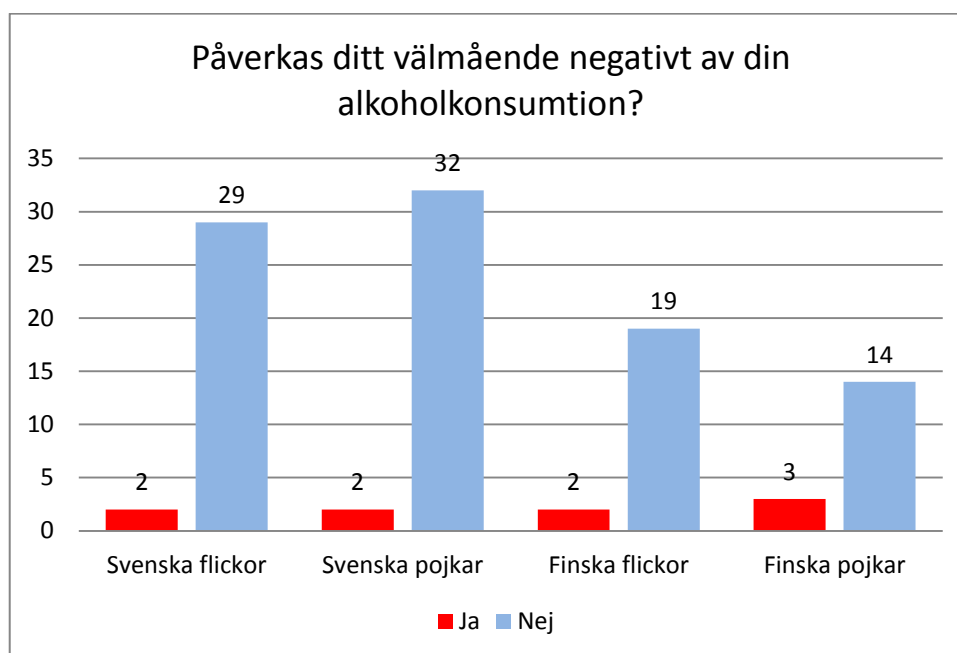
Figur 7. Hur ofta dricker du alkoholhaltiga drycker?

På frågan om hur ofta eleverna dricker alkohol svarade 39 elever (37,9%), 25 svenskspråkiga och 14 finskspråkiga att de aldrig dricker alkohol. 43 elever (41,7%) svarade att de dricker en gång i månaden eller mindre, av dessa var 26 svenskspråkiga och 17 finskspråkiga. 17 elever (16,5%) svarade att de dricker 2-4 gånger i månaden, av dessa var 11 svenskspråkiga och 6 finskspråkiga. Det var 2 elever (1,9%), en svensk och en finskspråkig som uppgav att de dricker alkohol 2-3 gånger i veckan. På sista svarsalternativet som innebär att man dricker alkohol 4 gånger i veckan eller oftare var det 2 (1,9%) elever som svarat att de dricker alkohol så ofta, båda eleverna var svenskspråkiga.

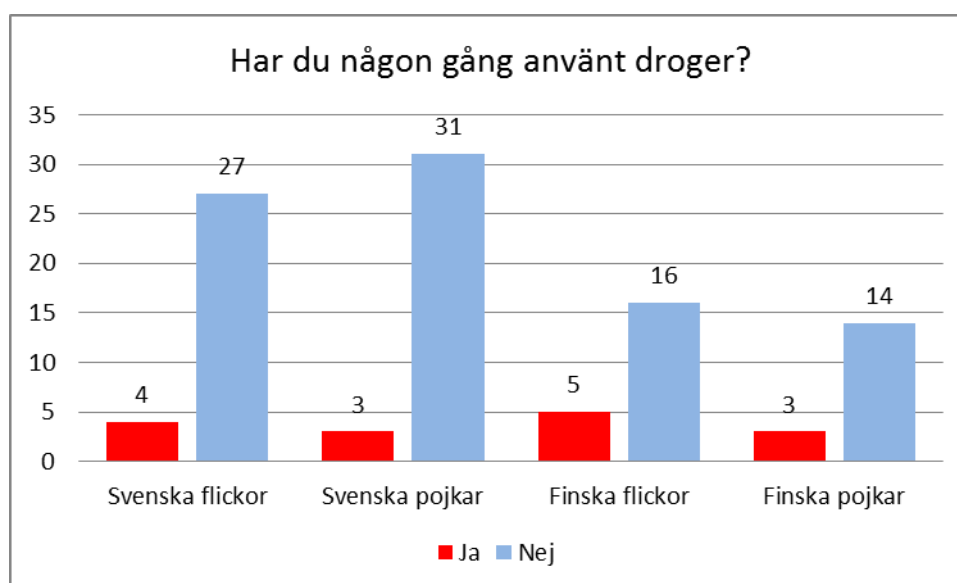
Figur 8. Tycker du att du har kontroll över din egen alkoholkonsumtion?

På frågan tycker du att du har kontroll över din egen alkoholkonsumtion svarade sammanlagt 98 elever att de har kontroll över sin alkoholkonsumtion, av dessa var 35 elever (35,7%) finskspråkiga och 63 elever (64,3%) svenskspråkiga. 5 elever tyckte att de inte hade kontroll över den egna alkoholkonsumtionen, av dessa var 3 finskspråkiga och 2 svenskspråkiga.

Figur 9. Påverkas ditt välmående negativt av din alkoholkonsumtion?

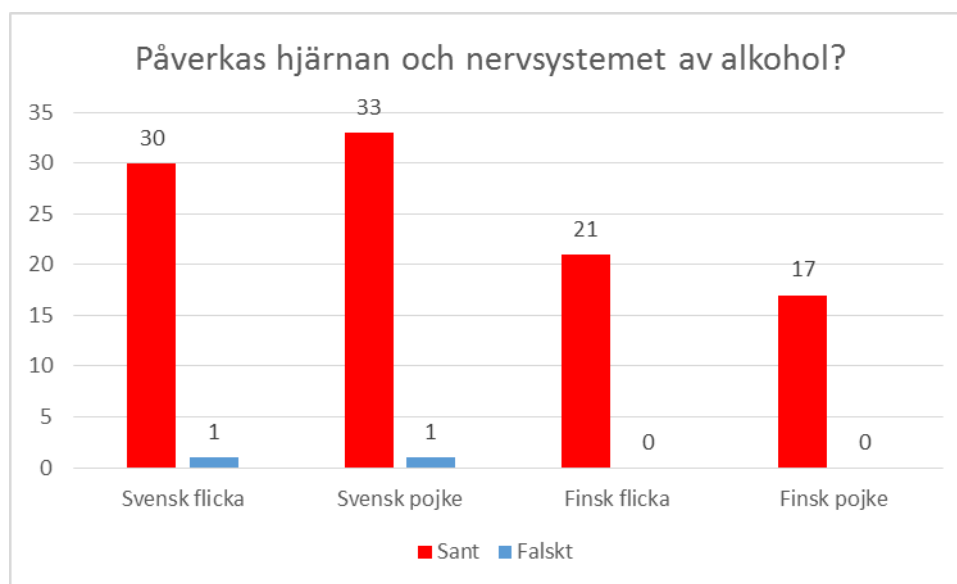
På frågan påverkas ditt välmående negativt av din alkoholkonsumtion svarade 9 elever att välmåendet påverkas negativt, av dessa var 5 elever (55,6%) finskspråkiga och 4 elever (44,4%) svenskspråkiga. Sammanlagt 94 elever svarade att välmåendet inte påverkas negativt, 33 elever (35,1%) av dessa var finskspråkiga och 61 elever (64,9%) var svenskspråkiga.

Figur 10. Har du någon gång använt droger?

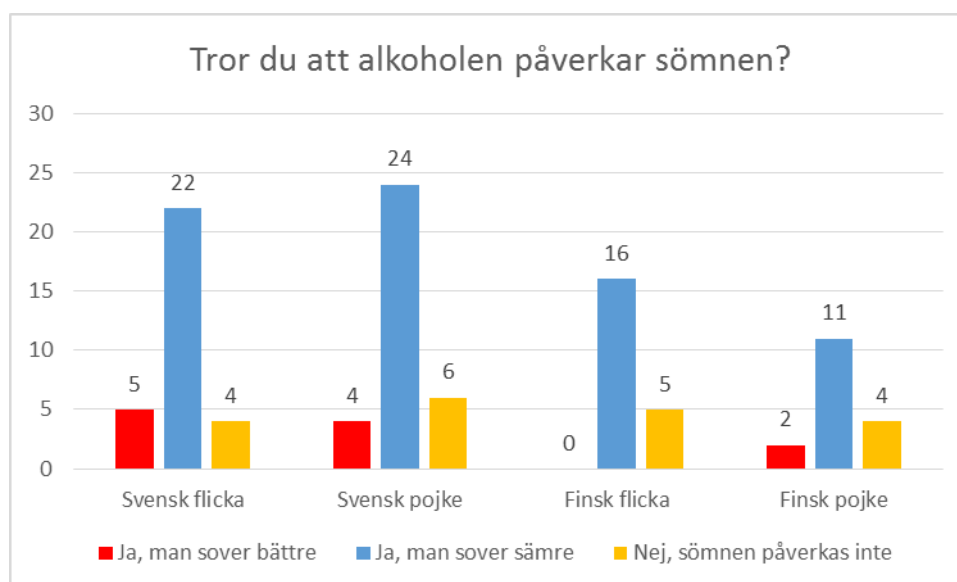
På frågan om eleverna någon gång använt droger svarade 15 elever (14,6%) 7 svenskspråkiga och 8 finskspråkiga att de använt droger. 88 elever (85,4%) svarade att de aldrig använt droger, av dessa var 58 elever svenskspråkiga och 30 finskspråkiga.

Sammanlagt 15 elever uppgav att de någon gång använt droger, 7 av dessa elever använder droger 1gång/månad eller mindre, 4 elever använder droger 2-4 gånger/månad och 4 elever uppgav att de någon gång prövat droger men de är inga aktiva drog användare. Droger som eleverna har använt eller använder är cannabis, LSD, svampar och subutex.

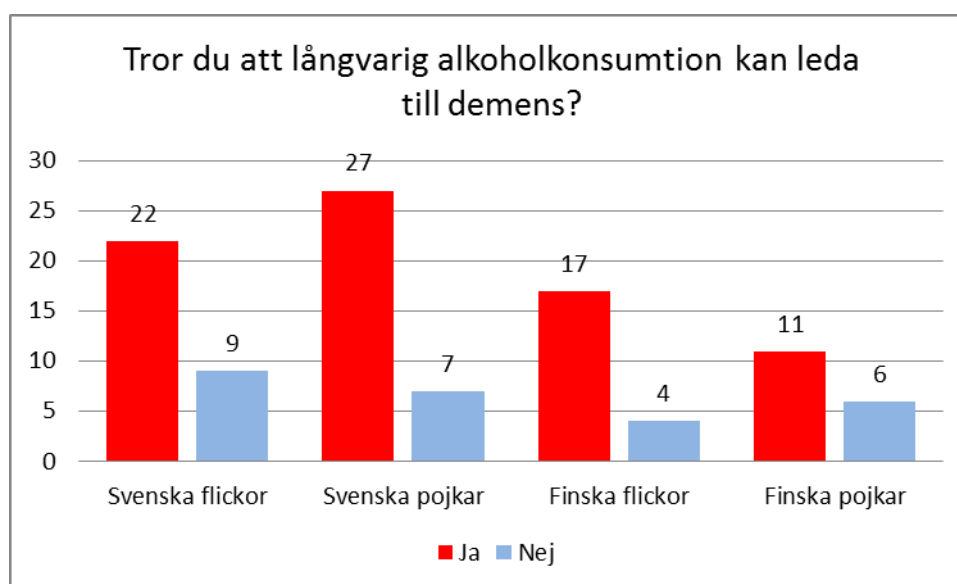
Figur 11. Påverkas hjärnan och nervsystemet av alkohol?

På kunskapsfrågan ifall eleverna tror att alkohol påverkar hjärnan och nervsystemet svarade majoriteten 101 elever (98,1%) att det var sant. Endast 2 elever båda svenskspråkiga svarade att alkoholen inte påverkar hjärnan och nervsystemet.

Figur 12. Tror du att alkoholen påverkar sömnen?

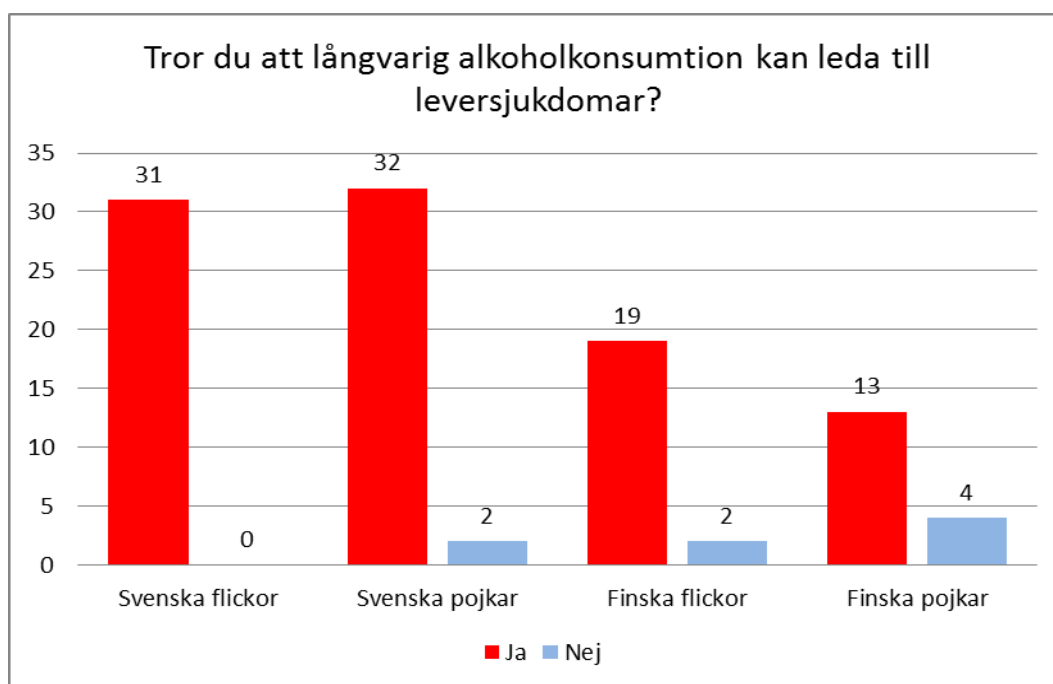
På den andra kunskapsfrågan som handlade om ifall alkoholen påverkar sömnen svarade 11 elever (10,7%), 9 svenskspråkiga och 2 finskspråkiga att alkoholen gör så att man sover bättre. 73 elever (70,9%), 46 svenskspråkiga och 27 finskspråkiga svarade att alkoholen gör så att man sover sämre. 19 elever (18,4%), 10 svenskspråkiga och 9 finskspråkiga kryssade i svarsalternativet att alkoholen inte påverkar sömnen.

Figur 13. Tror du att långvarig alkoholkonsumtion kan leda till demens?

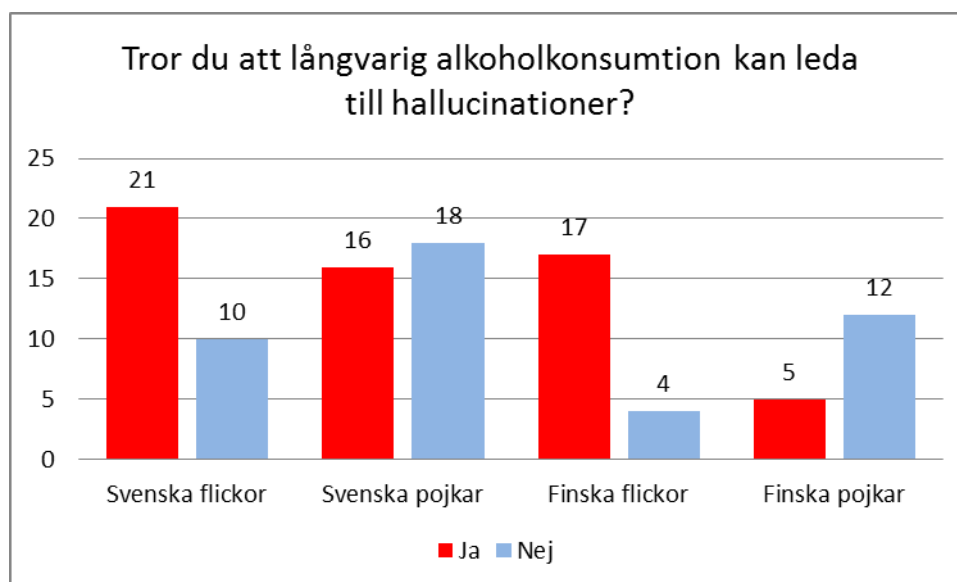
Sammanlagt 77 elever (74,8%) svarade rätt på frågan, av dessa var 49 svenskspråkiga och 28 finskspråkiga. 26 elever (25,2%) svarade att långvarig alkoholkonsumtion inte kan leda till demens, 16 av dessa var svenskspråkiga och 10 finskspråkiga.

Figur 14. Tror du att långvarig alkoholkonsumtion kan leda till leversjukdomar?

På frågan om en långvarig alkoholkonsumtion kan leda till leversjukdomar svarade 63 (97%) svenskspråkiga elever rätt på frågan och 2 (3%) elever svarade fel på frågan. Av de finskspråkiga eleverna svarade 32 (84,2%) elever rätt och 6 (15,8%) elever svarade fel på frågan.

Figur 15. Tror du att en långvarig alkoholkonsumtion kan leda till hallucinationer?

På kunskapsfrågan om ett långvarigt alkoholbruk kan leda till hallucinationer svarade 59 elever (57,3%) rätt på frågan, 37 elever av dessa var svenskspråkiga och 22 elever var

finskspråkiga. 44 elever (42,7%) svarade att en långvarig alkoholkonsumtion inte leder till hallucinationer, av dessa var 28 svenskspråkiga och 16 finskspråkiga.

På kunskapsfrågan om var gränsen till ett riskbruk går svarade 18 svenskspråkiga elever (27,7%) och 8 finskspråkiga elever (21%) rätt på frågan. Majoriteten av de elever som svarat fel på frågan hade angett att gränsen till ett riskbruk är 16 portioner/vecka eller mindre för både män och kvinnor.

8 Tolkning

I detta kapitlet har vi tolkat resultatet mot de teoretiska utgångspunkterna, den tidigare forskningen och den teoretiska bakgrunden.

8.1 Tolkning mot de teoretiska utgångspunkterna

I vårt resultat framkom att pojkar i större utsträckning än flickor någon gång druckit alkohol, detta resultat gällde både bland de svensk- och finskspråkiga eleverna. Enligt Pender (2011) är kön en faktor som inverkar på hälsobeteendet hos en individ. I resultatet av enkätstudien tyckte majoriteten av informanterna att man kan använda alkohol måttligt, detta tyder på att informanterna är medvetna om att alkohol har en skadlig effekt på den egna hälsan. Hur man ser på den egna hälsan och vad hälsa är hör till de psykologiska faktorer som Pender (2011) anser att påverkar beteenden som främjar den egna hälsan hos en individ. Enligt Pender (2011) påverkas hälsobeteendet även av kulturen, i resultatet ansåg 3 elever från den finskspråkiga skolan att man kan dricka mycket alkohol, detta kan bero på att finskspråkiga har en lite annan alkoholkultur än de svenskspråkiga.

Sammanlagt 9 elever svarade att föräldrarna dricker alkohol ofta och 10 elever uppgav att bästa kompiserna ofta dricker alkohol. 16 informanter svarade att föräldrarna aldrig använder alkohol och 31 elever hade bästa kompiserna som aldrig dricker alkohol, detta borde ha en positiv inverkan på informanternas hälsobeteende eftersom Pender (2011) menar att människans hälsobeteenden påverkas av kompisarnas och föräldrarnas beteenden och attityder. I vårt resultat hittades ett samband mellan att eleverna själva någon gång använt alkohol och att föräldrarna och bästa kompiserna dricker alkohol. Detta tyder på att ifall föräldrarna eller bästa kompiserna dricker alkohol så har även en del av informanterna själva använt alkohol. Enligt Antonovsky (1991) påverkas människans KASAM av både yttre

och inre stimuli, ett missbruk eller en riklig alkoholkonsumtion inom familjen eller kompiskretsen kan vara en stressor som beroende på hur individen handskas med den kan leda till hälsa och ohälsa.

I studien undersöktes vänners påverkan på informanternas alkoholanvändning, 19 elever svarade att vännerna påverkar så att de dricker mer, majoriteten av de 19 eleverna var svenskspråkiga. Utgående från Antonovskys (1991) teori om begreppet hanterbarhet kan man anta att de informanter som påverkas att dricka mer inte känner att vännerna är en hjälpande resurs gällande alkoholanvändning. Dessa informanters känsla av hanterbarhet är därför inte lika hög jämfört med de andra eleverna. I sambandsanalysen framkom det att kompisarnas drickande har en påverkan på informanternas egna drickande. Detta styrks även av Penders (2011) syn på att en individ påverkas av medmänniskors attityder och beteenden.

I studien undersöktes ifall informanterna har kontroll över sin alkoholanvändning. Sammanlagt svarade 103 elever på frågan, av dessa ansåg 98 elever att de har kontroll medans 5 elever ansåg att de inte har kontroll över den egna alkoholanvändningen. Utifrån dessa svar anses majoriteten av informanterna ha en hög begriplighet och en hög hanterbarhet gällande alkohol, detta kan jämföras med Antonovskys (1991) syn på de två första komponenterna i begreppet KASAM.

I studien framkom det att 91,3 % av informanterna ansåg att deras välmående inte påverkas negativt av alkohol, detta tyder på att informanterna upplever den egna hälsan som god. Hur man ser på hälsa och hur man upplever den egna hälsan hör till psykologiska faktorer som enligt Pender (2011) påverkar hälsobeteendet hos en individ. Eftersom majoriteten av informanterna upplever den egna hälsan som god, borde detta enligt Pender (2011) ha en positiv påverkan på deras hälsobeteende.

8.2 Tolkning mot tidigare forskning och teoretisk bakgrund

I vårt resultat framkom det att majoriteten av alla informanter någon gång druckit alkohol, endast 29,1 % av eleverna uppgav att de aldrig druckit alkohol. Holmila m.fl. (2005) har gjort en studie som fått liknande resultat, majoriteten av ungdomarna som deltog i deras studie hade någon gång druckit alkohol. I Raitasalos m.fl. (2012) studie uppgav 58 % av pojkarna och 60 % av flickorna att de varit berusade minst en gång i sitt liv. Även Fowler

m.fl. (2007) har fått liknande resultat i sin studie, där var det endast 16 % av de svarande som aldrig druckit alkohol.

I vår studie undersöktes vänners påverkan på informanternas alkoholanvändning, 19 elever svarade att vännerna påverkar så att de dricker mer, majoriteten av de 19 eleverna var svenskspråkiga. Wright m.fl. (2009) har i sin studie kommit fram till att en av orsakerna till att ungdomarna dricker alkohol är på grund av gruppsytryck från vännerna. Det var endast en del av ungdomarna som inte påverkades av vännerna. Fowler m.fl. (2007) kom fram till att det finns ett samband mellan ungdomarnas egna drickande och vännernas användning av alkohol, vännerna påverkar även hur ofta ungdomarna själva dricker alkohol.

I studien om varifrån informanterna fått alkoholen första gången svarade 40,8 % att de fått det av kompisar, 13,6 % hade fått av föräldrarna, 12,6 % hade skaffat alkoholen själv och 3,9 % av eleverna hade fått det av syskonen. Detta kan jämföras med studien som Holmila m.fl. (2005) gjorde med syftet att utreda varifrån underåriga får tag på alkohol. I deras resultat kom det fram att i de flesta fall var det kompisarna som skaffat fram alkoholen men även föräldrarna och syskonen hade en betydande roll i skaffandet av alkohol. Liknande resultat kom fram i studierna gjorda av Wright m.fl. (2009) och Ahlström m.fl. (2008).

I resultatet över hur ofta informanterna dricker alkohol var det 39 elever som aldrig dricker alkohol, majoriteten av dessa var svenskspråkiga. 43 elever dricker en gång i månaden eller mindre, 26 elever var svenskspråkiga och 17 elever var finskspråkiga. 17 elever dricker 2-4 gånger i månaden, över hälften var svenskspråkiga. Det var 2 elever en svensk och en finskspråkig som uppgav att de dricker alkohol 2-3 gånger i veckan. 2 elever, båda svenskspråkiga uppgav att de dricker alkohol 4 gånger i veckan eller oftare. I studien gjord av Tigerstedt m.fl. (2008) undersöks skillnader i dryckesvanorna bland svensk- och finskspråkiga ungdomar. I resultatet framkom att en större andel än tidigare av de svenskspråkiga ungdomarna börjat dricka alkohol minst en gång i månaden. Liknande resultat kom fram i vår studie där andelen svenskspråkiga som drack en gång i månaden var större än bland de finskspråkiga. I studien som Fowler m.fl. (2007) har gjort kom det fram att 69% av ungdomarna dricker mindre än 6 portioner per vecka. Vi kom fram till liknande resultat i vår studie eftersom majoriteten av alla ungdomarna drack mindre än 2-4 gånger i månaden.

I studien framkom att 15 elever någon gång använt droger, cannabis var den vanligaste drogen eftersom alla 15 elever svarade att de någon gång använt det. I studien gjord av Raitasalo m.fl. (2012) visade statistiken att användningen av cannabis bland ungdomarna har ökat. Miller m.fl. (2007) kom fram till att ungdomar som dricker sig berusade är även engagerade i andra hälsorisk beteenden, de använder mer narkotika än de ungdomar som inte dricker sig berusade.

I studien fanns en del kunskapsfrågor som bland annat handlade om hjärnan och nervsystemet och sjukdomar som kan uppstå till följd av skador på hjärnan orsakad av alkohol. Majoriteten av alla elever svarade rätt på samtliga frågor om att hjärnan påverkas av alkohol. I studien gjord av Thayanukulvat och Harding (2015) visade resultatet att berusningsdrickande ökar risken för att hjärnans utveckling och funktion försämras. Man har genom forskning kunnat se en koppling mellan berusningsdrickande och en kognitiv försämring.

På kunskapsfrågan som handlade om ifall alkoholen påverkar sömnen svarade majoriteten av alla de 103 eleverna att alkohol gör så att man sover sämre, det var endast 11 elever som trodde att alkohol gör att man sover bättre. I artikeln skriven av Monahan m.fl. (2012) framkom det att sömnen påverkas hos de ungdomar som dricker mycket alkohol. En del av de ungdomar som drack mycket alkohol fick alkoholrelaterade konsekvenser som påverkade den egna livskvaliteten, konsekvenserna innefattade sämre betyg i skolan, nedsatt allmän hälsa, sömnkvaliteten blev sämre och en del av ungdomarna missade skoldagar p.g.a. baksmälla och för lite sömn.

I studien undersöktes ifall informanterna vet var gränsen till ett riskbruk går. 26 elever svarade rätt på frågan, majoriteten av de som svarat fel hade angett att gränsen till ett riskbruk var lägre än det rätta svaret. I den teoretiska bakgrunden kom det fram att gränsen till ett riskbruk varierar från individ till individ och att gränsen gäller endast för friska vuxna, för unga är gränsen betydligt lägre. Gränser för ett riskbruk har satts upp för att ha en riktlinje att gå efter.

På frågan om en långvarig alkoholkonsumtion kan leda till leversjukdomar svarade 95 elever rätt på frågan och 8 elever svarade att en långvarig alkoholkonsumtion inte kan leda till leversjukdomar. I den tidigare bakgrunden kunde man läsa att en långvarig alkoholkonsumtion kan leda till leversjukdomar, de vanligaste leversjukdomarna som orsakats av alkohol är fettlever och skrumplever. Det är positivt att majoriteten av eleverna

vet att en långvarig alkoholkonsumtion kan leda till leversjukdomar trots att eleverna själva inte har någon risk att insjukna i det nu eftersom leversjukdomarna uppkommer först efter en lång tids riklig alkoholanvändning.

9 Kritisk granskning

I den kritiska granskningen har vi valt att hänvisa till validitet och reliabilitet enligt Ejlertsson (2005).

9.1 Validitet

Med validitet avses om mätinstrumentet mäter det som det är avsett att mäta. Frågorna i enkäten måste noga tänkas igenom så att de ställs på ett sådant sätt så att man får svar på sina frågeställningar (Ejlertsson, 2005, s.99-100).

För att få en hög validitet på sin studie är det viktigt att använda sig av frågor i enkäten som ger svar på frågeställningen. Vårt ämne var väldigt brett så det var svårt att täcka hela ämnet eftersom vi valde att använda oss av så få frågor som möjligt i enkäten för att den inte skulle bli för lång och tidskrävande för eleverna. Skulle vi ha använt oss av fler frågor i enkäten skulle svarsprocenten kanske inte vara lika hög som den var nu. Vi valde att inte använda begreppet ”vet inte” som svarsalternativ i enkäten eftersom vi ville att eleverna skulle vara tvungna att ta ställning till frågorna för att få fram vilken kunskap eleverna har om alkoholen.

9.2 Reliabilitet

Med reliabilitet menas vilken tillförlitlighet undersökningen har. Om ett instrument har en hög reliabilitet, betyder det att man får samma mått vid varje mätning. Reliabiliteten kan testas t.ex. genom att låta samma människor svara på enkäten två gånger men på olika tillfällen med en kort tid emellan. Om reliabiliteten är hög kommer man att få samma resultat båda gångerna. (Ejlertsson, 2005, s.99, 102-103).

Vi har kontrollerat resultatet av enkäten flera gånger för att försäkra oss om att det är rätt. För att vara säkra på att inga felaktiga inmatningar har blivit gjorda har vi kontrollerat att enkäterna stämmer överens med material som vi har matat in i SPSS. För att få ett så

tillförlitligt resultat som möjligt behövs många informanter, vi har gjort enkätundersökningen i två skolor för att få en så stor svarsprocent som möjligt vilket ger ett tillförlitligare resultat. Frågorna och svarsalternativen i enkäten gjordes lättförståeliga så att de inte kunde tolkas på flera olika sätt och för att undvika att informanterna missförstod dem, detta för att få ett så tillförlitligt svar som möjligt. För att få en hög reliabilitet borde vi ha haft kontrollfrågor i enkäten, enkäten borde även ha återtestats för att kunna utvärdera reliabiliteten. Eftersom vi inte hade tid eller möjlighet att testa enkäten på nytt kan denna studies reliabilitet inte garanteras till 100%. Vi har kommit fram till liknande resultat som i tidigare forskningar, även om vi inte har haft samma enkätfrågor så anser vi att vi har en ganska hög reliabilitet eftersom vårt resultat överensstämmer till stor del med resultatet i tidigare forskning.

9.3 Resultat

Diagram används för att snabbt och enkelt förmedla ett budskap till läsaren, diagram ska inte vara komplicerade och invecklade (Ejlertsson, 2005, s. 132).

I enkäten har vi endast använt oss av slutna frågor för att kunna bearbeta svaren lättare. Under varje diagram har vi skrivit en text så att läsaren ska kunna förstå innehållet, läsaren ska kunna se samma resultat oberoende om denne endast läser texten eller endast ser på diagrammet. I resultatet valde vi att sätta skilda staplar för pojkarna och flickorna i diagrammet för att även få en bild om det finns skillnader mellan könen och eftersom vår frågeställning var att se ifall det finns skillnader i dryckesvanorna bland svensk- och finskspråkiga elever så blev det på vissa frågor väldigt många staplar vilket gör att resultatet inte alltid är så lätt överskådligt. Samma problem finns även i den beskrivande texten under vissa diagram, läsaren ska utgående från texten kunna förstå diagrammet och därför behöver man även i texten t.ex. ange hur många elever som sammanlagt har svarat rätt på frågan, dessa måste sedan delas upp i svensk- och finskspråkiga för att få fram skillnaderna mellan dem. Vi sökte efter alternativa lösningar till problemet men hur vi än skulle ha valt att redovisa resultatet skulle det ha blivit många staplar och mycket siffror. Ett alternativ till att få resultatet mera lätt överskådligt skulle ha varit att inte dela upp pojkarna och flickorna men eftersom vi tyckte att det var intressant att se skillnaderna mellan dem så valde vi att ha dem uppdelade.

10 Diskussion

Syftet med studien var att klargöra och se om det fanns skillnader i svensk- och finskspråkiga ungdomars kunskap om och attityder till alkohol. Vi är nöjda med resultatet och tycker att vi fått svar på våra frågeställningar.

Vi har i vår studie använt oss av Pender (2011) och Antonovsky (1991) som teoretisk utgångspunkt. Vi tyckte att det var svårt att hitta teoretiker som passade in i vårt arbete och som resultatet gick att tolka mot. Det var lätt att hitta tidigare forskning som handlade om alkohol men det fanns inte så många artiklar som berörde just vårt ämne eftersom de flesta handlade om vuxna och inte om ungdomar. Vi tycker ändå att vi hittade bra artiklar som vi kunde använda i vår studie och som vi kunde tolka mot. Vi hittade flera inhemska artiklar som berörde vårt ämne och som var lätta att förstå.

Eftersom eleverna var både svensk- och finskspråkiga så var vi tvungna att göra enkäten och följebreven på båda språken. Ingen av oss är bra på finska så det var ganska svårt och tog lång tid att översätta enkäten och följebreven till finska. Ifall vi skulle göra en ny studie skulle vi enbart välja att göra undersökningen bland svenskspråkiga eftersom det var tidskrävande och svårt och resultatet blev inte så lätt överskådligt som vi hade tänkt eftersom det blev så mycket siffror då vi var tvungna att skilja åt de svensk- och finskspråkiga resultaten.

Vi hade planerat att dela ut enkäterna själva i klasserna men eftersom det var svårt att hitta en tid som passade både oss och skolorna så gav vi enkäterna till respektive rektor som sedan vid ett passande tillfälle delade ut dem i klass. Vi fick tillstånd av rektorn att göra undersökningen bland eleverna men eftersom eleverna var minderåriga så valde vi att sända med ett följebrev till föräldrarna så även de var medvetna om vår undersökning. Vi blev positivt överraskade över att alla elever deltog i undersökningen och att de svarade på alla frågorna i enkäten. Vi hade förväntat oss att en del inte skulle ha svarat på enkäten eftersom den var frivillig och informanterna var i en sådan ålder där man inte kanske bryr sig så mycket i olika undersökningar. Ungdomar kanske inte alltid svarar seriöst utan de väljer ett svarsalternativ som inte stämmer överens med verkligheten bara för att vara ”rolig”. Vi tror att eleverna har svarat ärligt på enkäten och att vi har fått ett trovärdigt resultat eftersom elevernas svar hänger ihop med varandra genom hela enkäten och eftersom vi har fått liknande resultat som i tidigare forskning.

Vi har fått ett resultat som till stor del motsvarade våra förväntningar men vi blev även förvånade över en del av resultatet. En del av eleverna uppgav att de hade fått alkoholen av föräldrarna och ett samband hittades mellan elevernas egna och föräldrarnas alkoholanvändning. Detta tyder på att föräldrarna har en betydande roll vad gäller ungdomarnas alkoholanvändning, vi tycker att föräldrarna borde informeras så att de är medvetna om att de påverkar elevernas alkoholanvändning. I resultatet hittade vi även ett samband mellan att kompisarna dricker och att informanterna själva använder alkohol. I tidigare forskning framkom det att kompisar har en betydande roll på ungdomars alkoholanvändning vilket kan vara både positivt eller negativt. För att kunna förebygga detta kunde man ordna ett informations tillfälle i skolorna.

På frågan påverkas ditt välmående negativt av din alkoholkonsumtion hade en del av eleverna själva valt att kommentera på vilket sätt deras välmående påverkats negativt:

”Masentaa iha perkeleesti”

”krapula”

”Nukun huonosti ja syön vähemmän”

”Ångest över vissa saker man gjort kanske (i fyllan)”

”Det blir till ett beroende”

”Man kan ha roligt utan alkohol”

Det var 9 elever som hade svarat att deras välmående påverkas negativt, vi blev positivt överraskade av att 5 av dessa elever valt att skriva på vilket sätt de påverkas trots att vi inte frågat efter det. Vi tycker att det är bra att eleverna själva är medvetna om på vilket sätt deras välmående påverkas, om de vet att det kan bli till ett beroende och att de sover och äter sämre om de dricker alkohol så kanske detta gör att de dricker mindre och mera sällan eller att de helt slutar att dricka för att undvika dessa konsekvenser.

Syftet med vår studie var att undersöka ungdomars alkoholanvändning men eftersom droganvändningen i Finland har ökat de senaste åren valde vi även att ta med några frågor som berörde just droger. I resultatet framkom att 15 elever använt eller använder droger, 4 av dessa elever använder droger 2-4 gånger i månaden, detta är mycket oroväckande. Vi tycker att det finns skäl till att göra en studie gällande ungdomars droganvändning.

Källor

Ahlström, S., Metso, L., Huhtanen, P & Ollikainen, M. (2008) *Unga väljer bort tobak, sprit och droger - men vilka unga?* Nordisk Alkohol- & Narkotikatidskrift, 25, s.22-35.

Alkohollagen 8.12.1994/1143 www.finlex.fi (hämtat: 28.1.2015)

Antonovsky, A. (1991). *Hälsans mysterium*. Köping: Natur och kultur

Bergström, G. (2014). *Kärlek till döds*. Vallentuna: Pedagogkonsult.

Ejlertsson, G. (2005). *Enkäten i praktiken*. Lund: Studentlitteratur

Fahlke, C. (2012). *Handbok i missbrukspsykologi*. Malmö: Liber

Fowler, T., Shelton, K., Lifford, K., Rice, F., McBride, A., Nikolov, I., Neale, M.C., Harold, G., Thapar, A. & Van den Bree, M.B. (2007). *Genetic and environmental influences on the relationship between peer alcohol use and own alcohol use in adolescents*. *Addiction: Society for the study of addiction*, 102 (6), 894-903.

Heilig, M. (2011). *Beroendetillstånd*. Lund: Studentlitteratur

Heiskanen, T., Salonen, K., Kitcher, B. & Jorm, A. *Handbok i psykiska första hjälpen*. Helsingfors: Nord Print

Henricson, M. (2012) *Vetenskaplig teori och metod : från idé till examination inom omvårdnad*. Lund: Studentlitteratur

Holmila, M., Karlsson, T. & Raitasalo, K. (2005) *Minderårigas alkoholköp*. Nordisk Alkohol- & Narkotikatidskrift, 22, s.350-357.

Holopainen, A.(2006) [online]

<http://www.paihdelinkki.fi/sv/databank/informationssnuttar/alkohol/alkohol-och-somn>

(hämtat: 21.4.2015)

Jacobsen, D. (2007) *Förståelse, beskrivning och förklaring*. Lund: Studentlitteratur

Jester, J., Wong, M., Cranford, J., Buu, A., Fitzgerald, H. & Zucker, R. (2015) *Alcohol expectancies in childhood: Change with the onset of drinking and ability to predict adolescent drunkenness and binge drinking* Michigan: Academic Journal

Kiianmaa, K. (2005) (online)

<http://www.paihdelinkki.fi/sv/databank/informationssnuttar/alkohol/alkoholpromille>

(hämtat: 21.3.2015)

Miller, J., Naimi, T., Brewer, R. & Jones, S. (2007). *Binge drinking and associated health risk behaviors among high school students*. *Pediatrics*, 119 (1), 76-85.

Monahan, C., Bracken-Minor, K., McCausland, C., McDevitt-Murphy, M., Murphy, J. (2012) *Health-Related Quality of Life Among Heavy-drinking College Students*. *American Journal of Health Behavior*, 36 (3) s. 289-299.

Nyberg, R. & Tidström, A. (2012). *Skriv vetenskapliga uppsatser, examensarbeten och avhandlingar*. Lund: Studentlitteratur

Nyman, K., ”Vem som helst kan drabbas”. *Österbottens Tidning*, 30.8.2015, s.4.

Pender, N., Murdaugh, C. & Parsons, M.A. (2011). *Health Promotion in Nursing Practice*. (6. ed.) New Jersey: Pearson Education.

Raitasalo, K., Huhtanen, P. & Ahlström, S. (2012) *Nuorten päihteiden käyttö sekä käsitykset niihin liittyvistä riskeistä ja saatavuudesta Suomen ESPAD-aineiston tuloksia 1995–2011*. *Yhteiskuntapolitiikka*, 77, s. 72-80

Saarto, A. (2005). (online)

<http://www.paihdelinkki.fi/sv/databank/informationssnuttar/alkohol/hur-mycket-ar-mycket>

(hämtat: 26.1.2015)

Seppä, K., Alho, H., & Kiianmaa, K. (2010). *Alkoholiriippuvuus*. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim

Stenberg, J-H., Service, H., Saiho, S., Pihlaja, S., Koivisto, E-M., Holi, M. & Joffe, G. (2014). *Irti alkoholista*. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim ja tekijät

Sternebring, B. (2012) *Alkoholberoende*. Stockholm: Liber

Thayanukulvat, C. & Harding, T. (2015) *Binge drinking and cognitive impairment in young people*. *British Journal of Nursing*, 24, s.401-407.

Tigerstedt, C., Markkula, J., Karlsson, T., Jokela, J. & Pietikäinen, M. (2008) *Finlands svenskspråkiga ungdomars dryckesvanor i Österbotten och huvudstadsregionen – En*

jämförelse med finskspråkiga ungdomar. Nordisk Alkohol- & Narkotikatidskrift, 25, s.5-21.

Wramner, B., Pellmer, K. & Hellström, C. (2010). *Beroende och droger*. Lund: Studentlitteratur

Wright, J., Shaw, D., Weatherburn, G. & Gandy, J. (2009). *The binge drinking culture: Fact or fiction?*. British Journal of School Nursing, 4 (8), 379-384

Bilaga 1

Enkät

Kön   Flicka   Pojke

1. Har du någon gång druckit alkohol?

Ja   Nej

2. Varifrån fick du alkoholen?

Av förälder   Av syskon
 Av kompis   Skaffade själv

3. Tycker du att:

Man inte alls bör använda alkohol
 Man kan använda alkohol måttligt
 Man kan dricka mycket alkohol

4. Använder dina föräldrar alkoholhaltiga drycker?

Ofta   Ibland   Aldrig

5. Dricker din bästa kompis alkohol?

Ofta   Ibland   Aldrig

6. Har dina vänner påverkat din alkoholkonsumtion?

Ja, att jag dricker mer   Ja, att jag dricker mindre   Nej

7. Hur ofta dricker du alkoholhaltiga drycker?

Aldrig   En gång i månaden eller mindre   2-4 gånger i månaden
 2-3 gånger/vecka   4 gånger i veckan eller oftare

8. Tycker du att du har kontroll över din egen alkoholkonsumtion?

Ja   Nej

9. Påverkas ditt välmående negativt av din alkoholkonsumtion?

- Ja   Nej

10. Vilket av dessa alternativ tror du att räknas till ett riskbruk? (en portion = 1 flaska öl, 1 cider, 1 glas vin eller 4cl stark sprit)

För män:

- 10 portioner/gång eller 33 portioner/vecka
 7 portioner/gång eller 24 portioner/vecka
 5 portioner/gång eller 16 portioner/vecka
 3 portioner/gång eller 12 portioner/vecka
 1 portion/gång eller 7 portioner/vecka

För kvinnor:

- 10 portioner/gång eller 33 portioner/vecka
 7 portioner/gång eller 24 portioner/vecka
 5 portioner/gång eller 16 portioner/vecka
 3 portioner/gång eller 12 portioner/vecka
 1 portion/gång eller 7 portioner/vecka

11. Påverkas hjärnan och nervsystemet av alkohol?

- Sant   Falskt

12. Tror du att alkoholen påverkar sömnen?

- Ja, man sover bättre   ja, man sover sämre Nej, sömnen påverkas inte

13. Tror du att långvarig alkoholkonsumtion kan leda till demens? (demens= minnessjukdom)

- Ja   Nej

14. Tror du att långvarig alkoholkonsumtion kan leda till leversjukdomar?

- Ja   Nej

15. Tror du att långvarig alkoholkonsumtion kan leda till hallucinationer? (hallucinationer= man ser och hör saker som inte finns)

- Ja Nej

16. har du någon gång använt droger?

- Ja Nej

17. om du svarat ja på föregående fråga, vilken drog använde du?

- Cannabis Heroin Ecstasy
 LSD Svampar Amfetamin
 GHB Annat

18. Hur ofta använder du droger?

- Aldrig En gång i månaden eller mindre 2-4 gånger i månaden
 2-3 gånger/vecka 4 gånger i veckan eller oftare

TACK! 😊

Bilaga 2

KyselySukupuoli: Nainen Mies

1. Oletko joskus käyttänyt alkoholia?

 Kyllä Ei

2. Mistä sait alkoholin?

 Vanhemmilta Siskoilta
 Kaverilta Hommasin itse

3. Mielestäni:

 Ei pitäisi käyttää alkoholia lainkaan
 Alkoholia voidaan käyttää maltillisesti
 Alkoholia voidaan juoda paljon

4. Käyttääkö/käyttävätkö vanhempasi alkoholijuomat ?

 Usein Joskus Ei koskaan

5. Juoko paras kaverisi alkoholia?

 Usein Joskus Ei koskaan

6. Onko kaverisi vaikuttaneet alkoholinkulutukseesi?

 Kyllä, juon enemmän Kyllä, juon vähemmän Ei

7. Kuinka usein juot alkoholijuomia?

 En koskaan Kerran kuukaudessa tai vähemmän 2-4 kertaa kuukaudessa
 2-3 kertaa / viikossa 4 kertaa viikossa tai useammin

8. Oletko sitä mieltä että alkoholikulutuksesi on hallinnassa?

- Kyllä   Ei

9. Vaikuttaako alkoholikulutuksesi negatiivisesti hyvinvointiisi?

- Kyllä   Ei

10. Mikä alla olevista vaihtoehdoista koet merkitsevän riskikäytöstä? (yksi annos= 1 pullo olut, 1 pullo siideri, 1 lasi viiniä tai 4cl väkevä viina)

Miehille:

- 10 annosta/kerta tai 33 annosta/viikko
 7 annosta/kerta tai 24 annosta/viikko
 5 annosta/kerta tai 16 annosta/viikko
 3 annosta/kerta tai 12 annosta/viikko
 1 annosta/kerta tai 7 annosta/viikko

Naisille:

- 10 annosta/kerta tai 33 annosta/viikko
 7 annosta/kerta tai 24 annosta/viikko
 5 annosta/kerta tai 16 annosta/viikko
 3 annosta/kerta tai 12 annosta/viikko
 1 annosta/kerta tai 7 annosta/viikko

11. Vaikuttaako alkoholi aivoihin ja hermojärjestelmään?

- Kyllä   Ei

12. Uskotko että alkoholi vaikuttaa unen laatuun?

Kyllä, nukumme paremmin   Kyllä, nukumme huonommin

Ei, alkoholilla ei ole vaikutusta uneen

13. Uskotko että pitkäkestoinen alkoholinkulutus voi johtaa dementtiaan?(dementtia = muistisairaus)

Kyllä   Ei

14. Uskotko että pitkäkestoinen alkoholinkulutus voi aiheuttaa maksasairauksia?

Kyllä   Ei

15. Uskotko että pitkäkestoinen alkoholinkulutus voi aiheuttaa hallusinaatioita?
(hallusinaatio= näet ja kuulet asioita jota ei ole olemassa)

Kyllä   Ei

16. Oletko koskaan käyttänyt huumeita?

Kyllä   Ei

17. Jos vastasit kyllä edelliseen kysymykseen, mikä huume oli silloin kyseessä?

Kannabis   Heroiini   Ekstaasi   GHB

LSD   Sienet   Amfetamiini   Muu

18. Kuinka usein käytät huumeita?

En koskaan   Kerran kuukaudessa tai vähemmän   2-4 kertaa kuukaudessa

2-3 kertaa / viikossa   4 kertaa viikossa tai useammin

Kiitos 😊

Bilaga 3

Enkätundersökning om alkohol

Vi är två sjukskötare studerande vid Yrkeshögskolan Novia i Vasa som gör vårt examensarbete om ungdomars attityder till och kunskap om alkohol. Syftet med vårt arbete är att jämföra vilka skillnader det finns i kunskapen om alkohol bland eleverna i årskurs 1 i olika gymnasier i Österbotten. Vi skulle vara tacksamma om du deltar i vår undersökning och svarar på dessa frågor.

Ditt deltagande i denna undersökning är frivilligt och du kommer att vara anonym, vi kommer inte att få reda på vem som svarat vad. Skolans namn kommer också att vara anonymt det vill säga att vi kommer endast att skriva att undersökningen är gjord i ett gymnasium i Österbotten.

Vi hoppas att du vill delta i undersökningen och vi önskar att du svarar ärligt på frågorna så att vi får ett så tillförlitligt resultat som möjligt.

Vi sänder med ett följebrev som du kan ge till dina föräldrar så att de vet om att du har deltagit i en undersökning.

Tack på förhand för att du svarade på vår enkät! 😊

Kira Lillskrubb, tel. *****

Melinda Hagman, tel. *****

Bilaga 4

Kyselytutkimus alkoholista

Olemme kaksi sairaanhoitajaopiskelijaa Novian Ammattikorkeakoulusta ja teemme opinnäytetyötä jonka aiheena on nuorten suhtautuminen alkoholiin. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää minkälaista tietoa lukion ensimmäisen vuosikurssin opiskelijoilla on alkoholista täällä keskipohjanmaalla.

Olisimme kiitollisia jos haluaisitte osallistua tutkimukseemme vastamaalla seuraaviin kysymyksiin.

Kyselyyn osallistuminen toimii nimettömästi ja se on vapaaehtoista. Emme siis tiedä mitä kukin on vastannut. Koulun nimeä ei tulla myöskään mainitsemaan opinnäytetyössämme, pelkästään se tulee esille että tutkimus on tehty lukiossa keskipohjanmaalla.

Toivottavasti haluat osallistua tutkimukseemme ja toivomme että vastaat rehellisesti kaikkiin kysymyksiin, jotta saamme mahdollisimman luotettavan lopputuloksen.

Lähetämme mukaan saatekirjeen jonka voit antaa vanhemmillesi, niin he ovat tietoisia , että olet osallistunut kyseiseen tutkimukseen.

**Kiitos jo etukäteen että olit halukas vastaamaan
meidän kyselytutkimukseen! 😊**

Kira Lillskrubb, tel. *****

Melinda Hagman, tel. *****

Bilaga 5

Information till föräldrar

Vi är två sjukskötarstuderande vid Yrkeshögskolan Novia i Vasa som skriver vårt examensarbete om ungdomars attityder till och kunskaper om alkohol. Vi har valt att göra en enkät undersökning bland eleverna i årskurs 1 i gymnasiet, efter att vi fick tillstånd att utföra undersökningen av rektorn i gymnasiet så började vi utforma enkäten. Frågorna i enkäten handlar om ungdomars alkoholvanor, deras åsikter om alkoholanvändning samt deras kunskap om vilka skador som kan uppstå till följd av riskfylld alkoholkonsumtion. Resultatet av undersökningen kommer att redovisas i vårt examensarbete och tolkas mot tidigare forskning.

Att delta i enkät undersökningen var frivilligt och eleverna kommer att vara anonyma. I examensarbetet kommer det inte att komma fram vem som svarat vad och skolans namn kommer heller inte att användas. I examensarbetet kommer vi endast nämna att undersökningen är gjord i ett gymnasium i Österbotten.

Vi ville sända detta brev med era barn så att ni vet vad de har deltagit i för undersökning och vad den kommer att användas till.

Har ni frågor kan ni kontakta oss.

Melinda Hagman, tel. *****

Kira Lillskrubb, tel. *****

Bilaga 6

Tietoa vanhemmille

Olemme kaksi sairaanhoitajaopiskelijaa Novian Ammattikorkeakoulusta Vaasasta, ja teemme opinnäytetyöksemme tiedostelua nuorten suhtautumisesta alkoholiin. Päätimme tehdä kyselytutkimuksen koskien ensimmäisen vuosikurssin opiskelijoita lukioissa, sen jälkeen kun saimme luvan tehdä tutkimuksen kyseisen koulun rehtorilta. Kysymykset tutkimuksessa liittyvät nuorten alkoholin käyttöön, heidän mielipiteisiin alkoholin käytöstä sekä heidän tietämyksestä alkoholin haitoista ja seuraukset alkoholin vaarallisesta kulutuksesta. Tutkimuksen lopputulos tulee näkymään meidän lopputyössä ja sitä verrataan edellisiin tutkimuksiin.

Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista ja oppilaat pysyvät nimettömänä. Opinnäytetyössä ei tule esille sitä, kuka on vastannut ja mitä, eikä kyseisen koulun nimeä mainita missään. Mainitsemme pelkästään, että tutkimus on tehty lukiossa keskipohjanmaalla.

Halusimme lähettää kyseisen kirjeen lastenne mukana, jotta tiedätte mihin kyselyyn he ovat osallistuneet ja mihin vastauksia käytetään.

Jos teillä on kysyttävää, ota yhteyttä meihin:

Melinda Hagman, tel. *****

Kira Lillskrubb, tel. *****

Bilaga 7

Correlations

			Använder dina föräldrar alkoholhaltiga drycker?	Har du någongång druckit alkohol?
Spearman's rho	Använder dina föräldrar alkoholhaltiga drycker?	Correlation Coefficient	1,000	,312**
		Sig. (2-tailed)	.	,001
		N	103	103
	Har du någongång druckit alkohol?	Correlation Coefficient	,312**	1,000
		Sig. (2-tailed)	,001	.
		N	103	103

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Correlations

			Har du någongång druckit alkohol?	Dricker din bästa kompis?
Spearman's rho	Har du någongång druckit alkohol?	Correlation Coefficient	1,000	,497**
		Sig. (2-tailed)	.	,000
		N	103	103
	Dricker din bästa kompis?	Correlation Coefficient	,497**	1,000
		Sig. (2-tailed)	,000	.
		N	103	103

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).